

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تيوري زبان

راڻي چي پښتو زده ڪړو ۳

ليکوال:

محمود مرهون

حقوق يې له ليکوال سره خوندي دي !!

د کتاب خانګړني

د کتاب نوم :: راحی چي پښتو زده کړو ۳

ليکوال :: محمود مرهون

۰۷۸۶۵۶۵۹۳۶- ۰۷۰۰۳۸۷۸۱۵

hamdamstury@yahoo.com.au

mahmoodmarhoon۱۴۳@gmail.com

ډيزاين او کمپوز :: م.مرهون

دوهم چاپ :: ۱۳۹۳ لمریز کال

خپروونکي :: کائينات خپرنيز او ژباړي مرکز

درس نخست

(لومړۍ لوست)

الفبای پښتو
(د پښتو الفبا توري)

حروف مکمل الفبای پښتو

زبان پښتو دارای ۴۴ حرف می باشد، که قرار ذیل اند:

شماره حرف	تلفظ	مثال	معنا	فونیتیک
۱.	الف	اتل	قهرمان	\ā\
۲.	ب	بریا	کامیابی	\b\
۳.	پ	پښتو	پښتو	\p\
۴.	ت	تور	سیاه	\t\
۵.	ټ	ټوپه	پارچه	\t\
۶.	ث	ثابت	ثابت	\s\
۷.	ج	جاج	فکر	\j\
۸.	چ	چوغکه	گنجشک	\c\
۹.	ځ	ځلاند	روشن	\j\
۱۰.	خ	څيري	پاره	\c\
۱۱.	ح	حجره	مهمانخانه	\h\

\x\	خاکی	خړ	خې	خ	۱۲.
\d\	دارو	درمل	دال	د	۱۳.
\d\	نان	ډوډی	ډال	ډ	۱۴.
\z\	آموزش	ذدکړه	ذال	ذ	۱۵.
\r\	سرمه	رانجه	رې	ر	۱۶.
\r\	کور	ړوند	ړې	ړ	۱۷.
\z\	بچه	زوی	زې	ز	۱۸.
\ž\	گریه	ژړا	ژړې	ژ	۱۹.
\z\	شانه	ږمونځ	ږې	ږ	۲۰.
\s\	بحر	سمندر	سین	س	۲۱.
\š\	بیست	شل	شین	ش	۲۲.
\š\	خوب	ښه	ښین	ښ	۲۳.
\s\	صندوق	صندخ	صاد	ص	۲۴.
\z\	ضرور	ضرور	ضاد	ض	۲۵.
\t\	طالب	طالب	طا	ط	۲۶.
\z\	ظالم	ظالم	ظا	ظ	۲۷.
\a\	شرم	عار	عین	ع	۲۸.
\ğ\	گردن	غاړه	غین	غ	۲۹.
\f\	لشکر	فوځ	فې	ف	۳۰.
\q\	وعده	قول	قاف	ق	۳۱.
\k\	قافله	کاروان	کاپ	ک	۳۲.
\g\	انبوه	ګڼ	ګاپ	ګ	۳۳.
\l\	درو	لو	لام	ل	۳۴.

\m\	محبت	مینه	میم	م	۳۵.
\n\	نامور	نامی	نون	ن	۳۶.
\n\	اندیشیدن	پیکنل	نون	ن	۳۷.
\w\	جذبہ	ولوله	واو	و	۳۸.
\h\	عزم	هوډ	ها	ه	۳۹.
\i\	یک	یو	ای	ی	۴۰.
\l\	ماست	مستی	ای	ی	۴۱.
\y\	مرد	سری	ای	ی	۴۲.
\ay\	دختر	نجلی	ای	ی	۴۳.
\ay\	بروید	خی	ای	ی	۴۴.

یاد داشت:

زبان پشتو در ساختار فونیتیکی خویش ۵۲ صدا دارد که فونیم های ذکر شده بالا گرافیم های استند که هر یک نماینده گی از یک و یا چند صدا می کند.

حروف ویژه الفبای پشتو

زبان پشتو مقابل الفبای دری (فارسی) هشت حرف ویژه دارد که قرار
ذیل اند:

شماره	حرف	تلفظ	مثال	معنا	فونیتیک
۱.	ټ	ټې	ټوخی	سرفه	\t\
۲.	څ	څې	څلی	منار	\c\
۳.	ځ	ځې	ځوان	جوان	\j\
۴.	ډ	ډال	ډوډی	نان	\d\
۵.	ړ	ړې	ړنگ	ویران	\r\
۶.	ږ	ږې	ږیره	ریش	\z\
۷.	ښ	ښین	ښار	شهر	\s\
۸.	ڼ	ڼون	ڼها	صدای اسپ	\n\

حروف های صدا دار پشتو

در زبان پشتو حروف های صدادار یا (**vowels**) هفت می باشند که در ساختن واژه ها از آن ها استفاده میشود که عبارت اند از:

شمار	حرف	فونیتیک	تلفظ	مثال
۱.	زور	\a\	آه	در آغاز درمیان در آخر
			مثال: اکر	کار
			معنا: اوضاع	کار
			مثال: آواز	چار
			معنا: صدا، دنبال کردن، دامادخیل	ورا
۲.	الف	\ā\	آ	
۳.	زورکی	۱ə۱	ا	مثال: اباگنی
			معنا: پدرخیل	مشر
			مثال: ای	ویاړ
			معنا: افتخار	روغن
۴.	لنډه (ي)	\i\	ای	مثال: شپې
			معنا: شب ها	زیاد
۵.	اوبرده (ې)	\e\	اې	مثال: وړد
			معنا: دراز	رود
۶.	لنډ (و)	\u\	او	مثال: دریا
			معنا: اسپ	کور
۷.	اوبرد (و)	\o\	اوو	مثال: آتش
			معنا: خانه	گهواره

درس دوم

(دوهم لوست)

صفت و موصوف

(صفت او موصوف)

در زبان پشتو برخلاف دری (فارسی)، موصوف پس از صفت می آید:

پشتو	دری (فارسی)
ښه سپری	مرد خوب
ښکلې هیلې	مرغابی قشنگ
ښه ورځ	روز خوب
خوږ ژوند	زندگی شیرین
بد فکر	فکر بد
ښایسته هوا	هوای مقبول
په زړه پوري خبر	گپ دلچسپ
ښه ښوونکی	آموزگار خوب
سور کمیس	پیراهن سرخ
سپین رنگ	رنگ سفید
تور ور پښتان	موی سیاه

درس سوم

(درپیم لوست)

مضاف و مضاف الیه

(مضاف او مضاف الیه)

در زبان پشتو برخلاف زبان دری (فارسی)، نخست مضاف الیه می آید پس از آن مضاف، و نشانهء اضافت (د) دال مفتوح می باشد که پیش از مضاف الیه می آید چون:

دری (فارسی)

شهر کابل

آب جوی

د ختر وزیر

میدان هوایی

پوهنتون کابل

زبان پشتو

سیب کابل

انار کندهار

جوش جوانی

دل عاشق

خانهء لیلا

پشتو

د کابل ښار

د والې اوبه

د وزیر لور

هوایی ډگر

د کابل پوهنتون

د پښتو ژبه

د کابل مڼه

د کندهار انار

د جوانی جوش

د مین زړه

د لیلی کور

دیء(است)

دا (این)

دری (فارسی)

پشتو

این غازی بزرگ است.	دالوی غازي دیء.
این میهن ازاد است.	دا ازاد هیواد دیء.
این خانه گرم است.	دا گرم کور دیء.
این خانه زیبا است.	دا بڼکلی کور دیء.
این دل شیشه است.	دا د بڼیښي زړه دیء.
این کشور بزرگ است.	دالوی هیواد دیء.
این خانه تنگ است.	دا تنگ کور دیء.
این کندهار زیبا است.	دا بڼکلی کندهار دیء.
این مرغ بد شکل است.	دا بد ډوله مرغه دیء.
این قلم خوب است.	دا بڼه قلم دیء.
این اسپ بزرگ است.	دالوی آس دیء.
این کشور بیگانه است.	دا پردی هیواد دیء.
این انسان غمگین است.	دا غمجن انسان دیء.
این پرسش خوب است.	دا بڼه سوال دیء.
این پاسخ خوب است.	دا بڼه جواب دیء.

این برادر خوب است.	دانبه ورور دئ.
این دکان بزرگ است.	دالوی دکان دئ.
این رخت سرخ است.	داسور ټوکر دئ.
این قلم سیاه است.	داتور قلم دئ.
این بوت سیاه است.	داتور بوټ دئ.
این پرچم سفید است.	داسپین بیرغ دئ.
این مرغ زرد است.	داژر چرگ دئ.
این وطن بزرگ احمد است.	داد احمد لوی وطن دئ.
این دروازه بزرگ خانه است.	داد کور لوی ور دئ.
این دل مقبول بابا است.	داد بابا ښکلی زړه دئ.
این برادر بزرگ احمد است.	داد احمد مشر ورور دئ.
این کشور زیبای ما است.	دازموږ ښکلی هیواد دئ.
این پسر کوچک تو است.	داستا کشر زوی دئ.
این دستار سیاه تو است.	داستا تور پټکی دئ.
این دوست گرامی او است.	داد هغه گران ملگری دئ.
این کشور کوه های بلند است.	داد لوړو غرو ډبرین هیواد دئ.
این خانه زمستانی ما است.	دازموږ ژمنی کور دئ.
این جاکت گرم او است.	داد هغه گرم کوټ دئ.
این دست زخمی وی است.	داد هغه خوږ لاس دئ.
این برادر بی شرف شریف است.	داد شریف ټی شرفه ورور دئ.
این پوهنتون زیبای کابل است.	داد کابل ښکلی پوهنتون دئ.
این محصل لایق پوهنتون کابل است.	داد کابل پوهنتون تکړه محصل دئ.
این بزرگترین کوه شهر است.	داد ښار لوی غر دئ.

بیابید پشتو بیاموزیم ۱۰

این میز مقبول کمپیوتر است.	داد کمپیوتر بنکلی میزدی.
این دروازهء سنگی پل است.	داد پله دبرین وردی.
این بالشت نرم تو است.	داستا پوست بالنبت دی.
این دل شکستهء تو است.	داستامات سوی زره دی.
این گل پژمردهء گلاب است.	داد گلاب رژی دلی گل دی.

درس چهارم

(خلورم لوست)

ضميرهای اشاره

(اشاري ضميرونه)

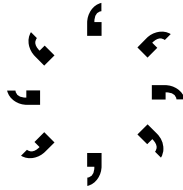
در زبان دری (فارسی) ضميرهای اشاره دو (آن و این) اند اما در زبان پشتو ضميرهای اشاری چهار میباشند که: (هوغه، هغه، دا، دغه) این چهار ضميرهای اشاری با نظر داشت فاصله چیزى که به آن اشاره میشود استفاده می شوند، (هوغه و هغه) برای (آن) و (دا او دغه) برای (این) استفاده میگردد. (هوغه) برای اشاره کردن به دورتر و (هغه) برای اشاره به دور، (دا) برای اشاره به نزدیک تر و (دغه) برای اشاره کردن به نزدیک استفاده میگردد.

آن	این	این	این
هوغه	هغه	دغه	دا

مثال: **دا کوردی** **دغه کوردی**
 معنا: این خانه است. این خانه است.

هوغه کور دی	هغه کور دی	مثال:
آن خانه است.	آن خانه است.	معنا:
دغه زړه دی.	دازړه دی.	مثال:
این دل است.	این دل است.	معنا:
هوغه زړه دی.	هغه زړه دی.	مثال:
آن دل است.	آن دل است.	معنا:
دغه باڼو دی.	داباڼو دی.	مثال:
این مژه است.	این مژه است.	معنا:
هوغه باڼو دی.	هغه باڼو دی.	مثال:
آن مژه است.	آن مژه است.	معنا:
دغه مین دی.	دامین دی.	مثال:
این عاشق است.	این عاشق است.	معنا:
هوغه مین دی.	هغه مین دی.	مثال:
آن عاشق است.	آن عاشق است.	معنا:
دغه لمر دی.	دالمر دی.	مثال:
این آفتاب است.	این آفتاب است.	معنا:
هوغه لمر دی.	هغه لمر دی.	مثال:
آن آفتاب است.	آن آفتاب است.	معنا:
دغه دریخ دی.	دادریخ دی.	مثال:
این منبر است.	این منبر است.	معنا:

مثال:	هغه دریغ دی.	هوغه دریغ دی.
معنا:	آن منبر است.	آن منبر است.
مثال:	دامچ دی.	دغه مچ دی.
معنا:	این مگس است.	این مگس است.
مثال:	هغه مچ دی.	هوغه مچ دی.
معنا:	آن مگس است.	آن مگس است.

پشتو دری (فارسی)

۱. دا ښکلی ښار دی.	این شهر زیبا است. (نزدیک تر)
۲. دغه ښکلی ښار دی.	این شهر زیبا است. (نزدیک)
۳. هغه ښکلی ښار دی.	آن شهر زیبا است. (دور)
۴. هوغه ښکلی ښار دی.	آن شهر زیبا است. (دورتر)
۱. دا تک سپین ټوکر دی.	این تکه بسیار سفید است. (نزدیک تر)
۲. دغه تک سپین ټوکر دی.	این تکه بسیار سفید است. (نزدیک)
۳. هغه تک سپین ټوکر دی.	آن تکه بسیار سفید است. (دور)
۴. هوغه تک سپین ټوکر دی.	آن تکه بسیار سفید است. (دور تر)
۱. دا تور پړانگ دی.	این پلنگ سیاه است. (نزدیک تر)
۲. دغه تور پړانگ دی.	این پلنگ سیاه است. (نزدیک)
۳. هغه تور پړانگ دی.	آن پلنگ سیاه است. (دور)
۴. هوغه تور پړانگ دی.	آن پلنگ سیاه است. (دورتر)

یادداشت:

(تک) برای تاکید رنگ ها می آید، چون:

تک تور.	بسیار سیاه.
تک سور.	بسیار سرخ.
تک سپین.	بسیار سفید.

درس پنجم

(پنځم لوست)

ضميرهای شخصی

در زبان پشتو ضميرهای شخصی بر دو گونه اند متصل و منفصل:

منفصل

در زبان پشتو برای هر شخص دو ضمير به کار برده می شود، که به همین علت در زبان پشتو برخلاف زبان دری (فارسی) دوازده ضميرشخصی موجود است که عبارت اند از:

شماره ضمير معنا	مثال	معنا
۱. زه	زه خاندم.	من می خندم.
۲. ما	ما و خندل.	من خندیدم.
۳. ته	ته خاندې.	تو می خندی.
۴. تا	تا و خندل.	تو خندیدی.
۵. دئ	دئ خاندې.	او می خندد.
۶. ده	ده و خندل.	او خندید. (مونث)
۷. دې	دې و خندل.	او خندید.
۸. هغې	هغې و خندل.	او خندید.
۹. مور	مور خاندو.	ما می خندیم.
۱۰. تاسي	تاسي و خندل.	شما خندیدید.

۱۱. تاسو شما تاسو خاندی. شما می خندید.
۱۲. دوئ ایشان دوئ خاندی. آنان می خندند.

و هر ضمیر در جای خود استعمال میگردد اگر یک ضمیر بیجای بیابید ساختار جمله یا معنای جمله برهم می خورد، چون:

- ما ځغلم. (غلط است). زه ځغلم. (درست است).
زه اورپدل. (غلط است). ما اورپدل. (درست است).

(ما، تا، ده) باصیغه فعل ماضی متعدی استعمال میشود.
(زه، ته، دئ) در حالات باقی به کار برده میشود.

- زه (متکلم، مفرد) (مونث و مذکر))
ته (مخاطب، مفرد) (مونث و مذکر))
دئ (غایب، مفرد) (مذکر))
دا (غایب، مفرد) (مونث)
موږ (متکلم، جمع) (مونث و مذکر)
تاسي (مخاطب، جمع) (مونث و مذکر)
دوئ (غایب، جمع) (مونث و مذکر)

مفرد	جمع
زه لولم (من می خوانم)	موږ لولو (ما می خوانیم)
ته لولې (تو می خوانی)	تاسي لولي (شما می خوانید)
دئ لولي (او(مرد) می خواند)	دوئ لولي (آنها می خوانند)
دالولي (او(زن) می خواند)	

تکرار

۱. زه څه کوم؟
 ۲. ته څه کوي؟
 ۳. دئ څه کوي؟
- من چه می کنم؟
تو چه می کنی؟
او چه می کند؟

او چه می کند؟	۴. داڅه کوي؟
ما چه می کنیم؟	۵. موړڅه کوو؟
شما چه می کنید؟	۶. تاسوڅه کوئ؟
آنها چه می کنند؟	۷. دوئ څه کوي؟

من کار می کنم؟	۱. زه کار کوم؟
تو کار می کنی؟	۲. ته کار کوې؟
او کار می کند؟	۳. دئ کار کوي؟
او کار می کند؟	۴. دا کار کوي؟
ما کار می کنیم؟	۵. موړ کار کوو؟
شما کار می کنید؟	۶. تاسو کار کوئ؟
آنها کار می کنند؟	۷. دوئ کار کوي؟

من می دوم.	۱. زه ځغلم.
تو می دوی.	۲. ته ځغلي.
او می دود.	۳. دئ ځغلي.
او می دود.	۴. دا ځغلي.
ما می دویم.	۵. موړ ځغلو.
شما می دوید.	۶. تاسو ځغلي.
آنها می دود.	۷. دوئ ځغلي.

یاداشت:

در فعل متعدی از لحاظ فاعل در خود فعل تغییر نمی آید، اگر مفرد باشد با همه مفرد، اگر جمع باشد با همه جمع، اگر مذکر باشد با همه مذکر و اگر موعنث باشد با همه موعنث می آید، چون:

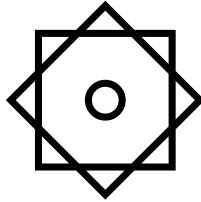
۱. ما و پوخل. من سرفه کردم.
۲. تا و پوخل. تو سرفه کردی.
۳. ده و پوخل. او سرفه کرد.
۴. دې و پوخل. او سرفه کرد.
۵. مور و پوخل. ما سرفه کردیم.
۶. تاسو و پوخل. شما سرفه کردید.
۷. دوی و پوخل. آنها سرفه کردند.

۱. ماخه وویل؟ من چه گفتم؟
- تا وویل دی ځي. تو گفتی او میرو.
۲. تاخه وویل؟ تو چه گفتی؟
- ما وویل زه ځم. من گفتم من میروم.
۳. ده خه وویل؟ او چه گفت؟
- ده وویل ته ځي. او گفت تو می روی.
۴. دې خه وویل؟ او چه گفت؟
- دې وویل دی ځي. او گفت او می رود.

۵. مورڅه وویل؟ ما چه گفتیم؟
مور وویل مورڅو. ما گفتیم ما می رویم.
۶. تاسی څه وویل؟ شما چه گفتید؟
تاسی وویل مورهمڅو. شما گفتید ما نیز می رویم.
۷. دوئ څه وویل؟ آنها چی گفتند؟
دوئ وویل مور راڅو. آنها گفتند ما میاییم.

۱. زه خټکی اخلم. من خربوزه می گیرم.
ما خټکی واخیست. من خربوزه گرفتم.
۲. ته خټکی اخلی. تو خربوزه می گیری.
تا خټکی واخیست. تو خربوزه گرفتی.
۳. دی خټکی اخلی. او خربوزه می گیرد.
ده خټکی واخیست. او خربوزه گرفت.
۴. مور خټکی اخلو. ما خربوزه می گیریم.
مور خټکی واخیست. ما خربوزه گرفتیم.
۵. تاسی خټکی اخلی. شما خربوزه می گیرید.
تاسی خټکی واخیست. شما خربوزه گرفتید.
۶. دوئ خټکی اخلی. آنان خربوز می گیرند.
دوئ خټکی واخیست. آنان خربوز گرفتند.

۱. ته کمیس اخلي؟
هو (وو) زه کمیس اخلم.
تو پیراهن می گیری؟
بلی من پیراهن می گیرم.
۲. تاسي کمیس اخلي؟
هو (وو) مور کمیس اخلو.
شما پیراهن می گیرید؟
بلی ما پیراهن می گیریم.
۳. دوئ کمیس اخلي؟
هو (وو) دوئ کمیس اخلي.
آنان پیراهن می گیرند؟
بلی آنان پیراهن می گیرند.

متصل

مثال	شماره ضمیر
زه افغان یم.	۱. یم
من افغان هستم.	هستم
ته افغان یې.	۲. یې
تو افغان هستی.	هستی
دی افغان دی.	۳. دی
او افغان هست (مذکر)	هست (مذکر)
دا افغانه ده.	۴. ده
او افغان هست (مونث)	هست (مونث)
موږ افغانان یو.	۵. یو
ما افغان هستیم.	هستیم
تاسو افغانان یاست	۶. یاست
شما افغانها هستید	هستید
دوی افغانان دي.	۷. دي
اینها افغانها هستند (مذکر)	هستند (مذکر)
دوی افغانان دي.	۸. دي
اینها افغانها هستند (مونث)	هستند (مونث)

زما ماینه	خانم من
ستا ورور	بردار تو
دده خور	خواهر او
د دې زوی	فرزند او
دهغې مېړه	شوهر او
زموږ خاله	خاله ما
ستاسې نیکه	پدر کلان شما
ستاسو زوم	داماد شما
د دوی لېور	ایور آنان یا ایور ایشان

تکرار

۱. دی ستا ورودئ؟
یا(نه) دا زما ورور نه دئ.
او برادر تو است؟
نه خیر او برادر من نیست.
۲. داستا ماینه ده؟
هو دا زما ماینه ده.
این خانم تو است؟
بلی! این خانم من است.
۳. دادده خور ده؟
هو دادده خور ده.
این خواهر او است؟
بلی! این خواهر او است.
۴. داشوک دئ؟
دی د دې مېړه دئ.
این کی است؟
او شوهر این است

۵. دهغې مېړه څوک دی؟
زه یم.
۶. زموږ زوم څوک دی؟
دی دی.
۷. ستاسې لېور څوک دی؟
هوغه زموږ لېور دی.
۸. ستاسو ورور څوک دی؟
هغه دی.
۹. د دوو ځوانې څوک ده؟
هغه ده.
۱۰. ستانوم څه شي دی؟
زمانوم محمود دی.
۱۱. ستاسو کور چیري دی؟
په جمال مېنه کي.
۱۲. دهغوی دکان چیري دی؟
په کندهار کي.
۱۳. دغه سړی څه کاره دی؟
زموږ بزگر دی.
۱۴. داموټر د چا دی؟
زموږ دی.
۱۵. ستاسو پلار څه سو؟
دفتر ته ولاړی.
۱۶. ستامور چیري ده؟
مادر تو کجا است.
- شوهر او کیست (کی است)؟
من هستم.
- داماد ما کیست (کی است)؟
او است.
- ایور شما کیست (کی است)
آن ایور ما است.
- بردار شما کیست (کی است)؟
او است.
- خوشوی ایشان کیست (کی است)؟
آن است.
- نام شما چیست (چی است)؟
نام من محمود است.
- خانه شما کجاست؟
در جمال مینه.
- دکان ایشان کجا است؟
در کندهار.
- این مرد چه کاره است؟
دهقان ما است.
- این موټر از کیست (کی است)؟
از ما است.
- پدر شما چه شد؟
دفتر رفت.
- مادر تو کجا است.

در خانه است.	په کور کي ده.
موتر شما چه شد؟	۱۷. ستاسو موټر څه سو؟
موتر ما گم شد.	زموږ موټر ورک سو.
این کیست (کی است)؟	۱۸. داڅوک ده؟
این خواهر من است.	دازما خور ده.
او کیست (کی است)	۱۹. دی څوک دئ؟
او بردارزاده من است.	دی زما وراره دئ.

یاد داشت:

ضمیرهای منفصل پیش از مضاف می آیند و ضمیرهای متصل پس از مضاف می آیند، واژه (مو) در جمع متکلم و جمع مخاطب مشترک است و کلمه (یه) برای ضمیر مفرد غایب و (یې) برای ضمیر جمع غایب به کار برده می شود چون ذیل:

پدر من چه شد؟	زما پلار څه سو؟
پدرم چه شد؟	پلار مي څه سو؟
داماد ما چه شد؟	زموږ زوم څه سو؟
داماد ما چه شد؟	زوم مو څه سو؟
شوهر تو چه شد؟	ستا مېړه څه سو؟
شوهرت چه شد؟	مېړه دي څه سو؟
پدر کلان شما چه شد؟	ستاسي نيکه څه سو؟
پدر کلاتان چه شد؟	نيکه مو څه سو؟
برادر او چه شد؟	دده ورور څه سو؟

ورور یه شه سو؟	بردارش چه شد؟
دوئ زوی شه سو؟	بچهء آنها چه شد؟
زوی یې شه سو؟	بچهء شان چه شد؟
دوئ کتاب شه سو؟	کتاب آنها چه شد.
کتاب یې شه سو؟	کتاب شان چه شد.

یاد داشت:

(را، در، وړ) واژه هایی اند که با فعل متعدی بیابند ضمیر متصل مفعولی و اگر با فعل لازمی بیابند معنای طرف را می دهد و:

(را) برای متکلم (در) برای مخاطب (وړ) برای غایب استعمال میگردد چون در ذیل:

ته ماته راسه.	تو نزد من بیا.
ته مور ته راسه.	تو پیش ما بیا.
زه تا ته درسم؟	من نزد تو بیایم؟
زه هم تاسی ته درسم؟	من هم نزد شما بیایم؟
ته ده ته ورسه.	تو نزد او برو.
ته دوئ ته ورسه.	تو نزد ایشان برو.
تاسو هغو ته ورسئ.	شما نزد آنها بروید.
مور ستاسو کور ته درسو؟	ما به خانه شما بیاییم؟

تکرار

۱. زما والی راکه.	گوشواره ام را بده.
۲. والی می راکه.	گوشواره ام را بده.
۳. زموږ بنگړی راکه.	کرهء ما را بده.
۴. بنگړی مو راکه.	کرهء ما را بده.
۵. ستا پایزیب درکم؟	پایزیب تو را بدهم؟
۶. پایزیب دي درکم؟	پایزیبتان را بدهم؟
۷. ستاسي گوتی درکم؟	انگشتر شما را بدهم؟
۸. گوتی مو درکم؟	انگشترتان را بدهم؟
۹. دده بگړی ورکه.	لنگی او را بده.
۱۰. بگړی یه ورکه.	لنگی اش را بده.
۱۱. ددوئ رخچینه ورکه.	کلاه ایشان را بده.
۱۲. رخچینه یې ورکه.	کلاه اش را بده.

هلته (انجا) دلته (اینجا) چیري (کجا)

۱. ته هلته ورسه.	تو آنجا برو.
۲. تاسي هلته ورسئ.	شما آنجا بروید.

۳. زه هلته ورسم؟ من آنجا بروم؟
 ۴. مور هلته ورسو؟ ما آنجا برویم؟
 ۵. دی هلته ورسې؟ او آنجا برود؟
 ۶. دوئ هلته ورسې؟ آنها آنجا برونند؟

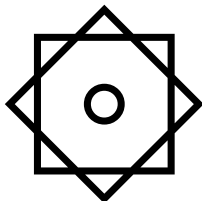
۱. زه ورسم؟ من بروم؟
 ۲. مور ورسو؟ ما برویم؟
 ۳. زه چیرې ورسم؟ من کجا بروم؟
 ۴. مور چیرې ورسو؟ ما کجا برویم؟
 ۵. ته هلته ورسه. تو آنجا برو.
 ۶. تاسې هلته ورسئ. شما آنجا بروید.

۱. زه دلته درسم؟ من اینجا بیایم؟
 ۲. مور دلته درسو؟ ما اینجا بیاییم؟
 ۳. ته دلته راسه. تو اینجا بیا.
 ۴. تاسې دلته راسئ. شما اینجا بیاید.
 ۵. دی چیرې ورسې؟ او کجا برود؟
 ۶. دوئ چیرې ورسې؟ آنان کجا برونند؟

۱. سهیله دلته راسه. سهیل اینجا بیا.
 ۲. چیرې درسم؟ کجا بیایم؟

۳. رو هیده هلته ورسه.	رو هید انجا برو.
۴. چیری و رسم؟	کجا بروم؟
۵. گلابه ژر راسه.	گلاب زود بیا.
۶. در غلم.	آدم.
۷. چیری کنېنم؟	کجا بنشینم؟
۸. دلته کنېنه.	اینجا بنشین.
۹. هلته مه کنېنه.	انجا مه نشین.
۱۰. نه کنېنم.	نمی نشینم.
۱۱. ته هم کنېنه.	تو هم بنشین.
۱۲. زه هم کنېنم.	من هم می نشینم.
۱۳. تاسی چیری کنېنئ؟	شما کجا می نشینید؟
۱۴. مور هلته کنېنو.	ما آنجا می نشینیم.
۱۵. دی دلته کنېنئ؟	او اینجا می نشینه؟
۱۶. نه دی دلته کنېنئ.	نه او اینجا می نشیند.
۱۷. دوئ چیری کنېنئ؟	آنان کجا می نشینند؟
۱۸. دوی هلته کنېنئ.	ایشان انجا می نشینند.
۱۹. هغه هلک څه کوی؟	آن بچه چه میکند؟
۲۰. هغه هلک لوبی کوی.	آن بچه بازی میکند.
۲۱. دغه سړی څه کوی؟	این مرد چه میکند؟
۲۲. دغه سړی نڅا کوی.	این مرد رقص میکند.
۲۳. ته ښوونځي ته ځئ؟	تو مکتب میروی؟
۲۴. ووزه ښوونځي ته ځم.	بلی من به مکتب میروم.
۲۵. دی چیری ځئ؟	او کجا می رود؟

۲۶. دی لوبغالي ته ځي.
او میدان بازی می رود.
۲۷. ته چیري ځي؟
تو کجا میروی؟
۲۸. زه کتابتون ته ځم.
من کتابخانه میروم.
۲۹. داهلک شه کوي؟
این بچه چه میکند؟
۳۰. کاغذباد الوزوي.
این بچه کاغذپران می پراند.
۳۱. تاسي چیري ځي؟
شما کجا میروید؟
۳۲. موږ وړکتون ته ځو.
ما کودکستان می رویم.
۳۳. دغه کړکی ده؟
این کلکین است؟
۳۴. نه داوردی.
نه خیر این دروازه است.
۳۵. دغه خوږختکی دی؟
این خربوزه شیرین است؟
۳۶. نه دابې خونده ختکی دی.
نه این خربوزه بی مزه است.
۳۷. دالوی واپت دی؟
این جاده بزرگ است؟
۳۸. نه دا کوچنی واپت دی.
نه این جاده کوچک است.
۳۹. دغه څلورلاری دی؟
این چهار راهی است؟
۴۰. نه دادري لاری دی.
نی این سه راهی است.

درس ششم

(شپږم لوست)

مذکر و مونث

(نراوښخه)

در زبان پشتو برخلاف زبان دری (فارسی) میان مذکر و موعنث فرق می باشد، مثلاً در زبان دری (فارسی) واژهء (آمد) برای زن و مرد یکسان استفاده می شود اما، در زبان پشتو برای مرد (راغی) و برای زن (راغله) استعمال می شود، این پدیده وسعت زبان پشتو را نشان می دهد که مثل زبان عربی دارای صیغه های مذکر و موعنث است.

در نام های جاندار مذکر و مونث آن به آسانی فهمیده می شود، البته در نام های بی جان اشکالی برای غیر اهل زبان پیدا می شود، مگر در زبان پشتو نشانه هایی برای شناخت نام های موعنث ایجاد شده اند که سبب فرق موعنث از مذکر می شوند که در اینجا مختصر بیان می شود: نام مذکر نشانه ندارد و نشانه های موعنث از این قرار است:

۱. در پایان هر نامی که (ی) باشد چون:

خولی (کلاه) مشوایی (دوات)

ډوډی (نان)	بگری (لنگی)
کیردی (خیمه)	کوچی (زن کوچی)
سپورمی (مهتاب)	نجلی (دختر)
کوټی (کاخ)	شپیلی (توله)
گولی (تابلیت)	صدری (واسکت)

۲. در پایان هر نامی که (هـ) باشد چون:

پنبه (پا)	سترگه (چشم)
اوره (شانه)	پزه (بینی)
شونډه (لب)	خوله (دهن)
گوته (انگشت)	مخکه (زمین)
وروخه (ابرو)	اینه (جگر)
دروازه (دروازه)	سینه (سینه)

۳. در پایان هر نامی که (الف) باشد، چون:

دنیا (دنیا)	روپا (روشنی)
بنکلا (زیبایی)	شا (پشت)
تمنا (خواهش)	برپننا (برق)
برملا (آشکار)	ملا (کمر)
مسکا (تبسم)	بنوروا (شوربا)
ژړا (گریه)	حلوا (حلوا)

۴. در پایان هر نامی که (ن) باشد و پیش از آن (زورکی)

باشد، چون:

ستن (سوزن)

لمن (دامن)

مېرمن (صاحب(زن))

خرمن (چرم)

مېچن (دستاس)

بن (امباق)

و بدون این مونث ها، مونث ها دیگر هم هستند که نشانه تانثیت نه دارند ولی مونث اند که این گونه مونث ها در هر زبان وجود دارند و بنام مونث های سماعی یاد می شوند چون به گونهء موءنث همیشه شنیده شده اند بنا بر این موءنث سماعی گفته می شوند، چون:

مياشت (ماه) کوډل (مرغانچه)

ورخ (روز) منگل (پنجه)

غزل (غزل) لار (راه)

بدل (غزل)

قاعده:

در زبان پشتو همیشه صفت در حالت مذکر بودن و موءنث بودن تابع اصل موصوف می باشد، مثلاً: (ختکی) (خربوزه) که مذکر است

صفت آن (خور) (شیرین) و (هندوانه) (تربوز) که مونث است صفت آن (خوره) می آید، و صفت مذکر با آوردن (ه) موءنث می شود چون:

خور..... خوره..... (شیرین)
تور..... توره..... (سیاه)
سپین..... سپینه..... (سفید)
مین..... مینه..... (عاشق)
ژر..... ژره..... (زرد)

تکرار

مذکر	مونث
ختکی خور دئ.	هندوانه خوره ده.
خربوزه شیرین است.	تربوز شیرین است.
قلم مات سو.	مشوانی ماته سوه.
قلم شکست.	دوات شکست.
دالوی کور دئ.	دالویه واله ده.
این خانه بزرگ است.	این جوی بزرگ است.
قلم سور دئ.	مشوانی سره ده.
قلم سرخ است.	دوات سرخ است.

دا کوچنی کتابچه ده.	دا کوچنی کتاب دی.
این کتابچه کوچک است.	این کتاب کوچک است.
دالپسه ده.	دانبوونځی دی.
این لپسه است.	این مکتب است.
دا کوچنی نجلۍ ده.	دا کوچنی هلک دی.
این دختر کوچک است.	این بچه کوچک است.
گهاډی راغله.	موټر راغی.
گادی آمد.	موتر آمد.
پنبه می اړه ده.	لاس می اړ دی.
پایم مصروف است.	دستم مصروف است.
دده عقیده پاکه ده.	دده زړه پاک دی.
عقیده او پاک است.	دل او پاک است.
هغه دروازه توره ده.	دا دپوال تور دی.
آن دروازه سیاه است.	این دیوار سیاه است.
دا گهاډی زړه ده.	دا موټر زور دی.
این گادی کهنه است.	این موتر کهنه است.
خانگه ماته سوه.	لرگی ماته سو.
شاخه شکست.	چوب شکست.
سپورمی لوړه ده.	ستوری لوړ دی.
مهتاب بلند است.	ستاره بلند است.
ډوډی پخه ده.	دیگ پوخ دی.
نان پخته است.	دیگ پخته است.
لوبیا اومه ده.	باغلی اوم دی.
لوبیا خام است.	باقلی خام است.

یوه میاشت تېره سوه.	یو کال تېر سو.
یک ماه تیر شد.	یک سال تیر شد.
زما چپلکه نوې ده.	زما بوټ نوئ دئ.
چپلی من نو است.	بوټ من نو است.
ستا عریضه راغلي وه.	ستا غوښتلیک راغلي وو.
عریضه تو آمده بود.	درخواست تو آمده بود.
زموږ گاډی راغله.	زموږ بایسکل راغئ.
گادی ما آمد.	بایسکل ما آمد.
دده توره تېره ده.	دده خنجر تېره دئ.
شمشیر او تیز است.	خنجر او تیز است.

درس هفتم

(اووم لوست)

مفرد و جمع

جمع او مفرد

در زبان پشتو نام های جمع از نام های مفرد از چند راه ساخته می شود:

۱. در پایان هر نامی که (و، ی) نباشد، (ونه) زیاده شده از مفرد، جمع ساخته میشود، چون:

آس.....آسونه.....آسپ.....آسپ ها
 لاس.....لاسونه.....دست.....دست ها
 غور.....غورونه.....گوش.....گوش ها
 غر.....غرونه.....قوه.....کوه ها
 زړه.....زړونه.....قلب.....قلب ها
 توپ.....توپونه.....توپ.....توپ ها
 موټر.....موټرونه.....موټر.....موټر ها
 وروړ.....ورورونه.....برادر.....برادرها
 سر.....سرونه.....سر.....سر ها

مېز.....مېزونه.....مېز.....مېزها
 قلف.....قلفونه.....قفل.....قفلها
 اور.....اورونه.....اتش.....اتشها

۲. در پایان نام مذکری که (ی) باشد و پیش از آن مفتوح باشد، آن فتحه را به کسره تبدیل نموده نام جمع از آن ساخته میشود، چون:

منگی.....منګي.....کوزه.....کوزهها
 سپری.....سپري.....آدم.....آدمها
 لرگی.....لرګي.....چوب.....چوبها
 زلمی.....زلمي.....جوان.....جوانان
 توریالی.....توريالي.....شمشیرزن.....شمشیرزنان
 پتیالی.....پتيايي.....آبرومند.....آبرومندان

۳. در پایان هر نام مؤنثی که (ه) باشد و ظاهر خوانده شود آنرا به (ې) مجهول تبدیل نموده جمع ساخته میشود، چون:

خوله.....خولي.....دهن.....دهنها
 پنبه.....پنبي.....پای.....پایها
 واله.....والي.....جوی.....جویها
 خوربه.....خوري.....شیرینی.....شیرینیها

پسته.....پستی.....نرم.....نرم ها
 کږه.....کږې.....کج.....کج
 کوڅه.....کوڅې.....کوچه.....کوچه ها
 غوټه.....غوټې.....حمله.....حمله ها
 کوټه.....کوټې.....خانه.....خانه ها

و اگر (ه) ظاهر خوانده نشود، به (ي) معروف تبدیل نموده جمع ساخته میشود، چون:

سترگه.....سترگي.....چشم.....چشم ها
 پزه.....پزي.....بینی.....بینی ها
 مینه.....مینی.....محبت.....محبت ها
 مځکه.....مځکي.....زمین.....زمین ها
 ښځه.....ښځي.....زن.....زن

درس هشتم

(اتم لوست)

اعداد

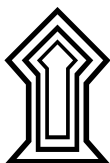
(شمارې)

اعداد اصلی

- صفر.....(۰)
- یو.....یک.....(۱)
- دوه.....دو.....(۲)
- درې.....سه.....(۳)
- څلور.....چهار.....(۴)
- پنځه.....پنج.....(۵)
- شپږ.....شش.....(۶)
- اووه.....هفت.....(۷)
- اته.....هشت.....(۸)

- نهه.....نه.....(۹)
- لس.....ده.....(۱۰)
- یولس.....یازده.....(۱۱)
- دولس.....دوازده.....(۱۲)
- دیرلس.....سیزده.....(۱۳)
- خورلس.....چهارده.....(۱۴)
- پنځلس.....پانزده.....(۱۵)
- شپاړلس.....شانزده.....(۱۶)
- اوولس.....هفده.....(۱۷)
- اتلس.....هجده.....(۱۸)
- نونس.....نوزده.....(۱۹)
- شل.....بیست.....(۲۰)
- دیرش.....سی.....(۳۰)
- خلو پښت.....چهل.....(۴۰)
- پنځوس.....پنجاه.....(۵۰)
- شپپته.....شصت.....(۶۰)
- اویا.....هفتاد.....(۷۰)
- اتیا.....هشتاد.....(۸۰)
- نوی.....نود.....(۹۰)
- سل.....صد.....(۱۰۰)
- دوه سو.....دو صد.....(۲۰۰)
- درې سوه.....سه صد.....(۳۰۰)
- خلور سوه.....چهار صد.....(۴۰۰)

- پنځه سوه.....پنجصد.....(۵۰۰)
شپږ سوه.....ششصد.....(۶۰۰)
اووه سوه.....هفتصد.....(۷۰۰)
اته سوه.....هشتصد.....(۸۰۰)
نهه سوه.....نه صد.....(۹۰۰)
زر.....هزار.....(۱۰۰۰)
دوه زره.....دوهزار.....(۲۰۰۰)
درې زره.....سه هزار.....(۳۰۰۰)
سل زره.....صد هزار.....(۱۰۰۰۰۰)
یو میلیون.....یک میلیون.....(۱۰۰۰۰۰۰)
یو ملیارد.....یک ملیارد.....(۱۰۰۰۰۰۰۰)

تکرار

یاد داشت ها:

۱. مونث (یو)، (یوه) می آید و مونث (دوه)، (دوې) می آید و

باقی مشترک است، چون:

یوه مشوانی	یک دوات	یو قلم	یک قلم
یوه نجلۍ	یک دختر	یوهلک	یک بچه
یوه نښه	یک زن	یونر	یک مرد
یوه ځوانه	یک جوان (مونث)	یو ځوان	یک جوان
دوې مشوانی	دو دوات	دوه قلمه	دو قلم
دوې کتابچې	دو کتابچه	دوه کتابه	دو کتاب
دوې دکانچې	دو دکانچه	دوه دکانه	دو دکان
دوې باغچې	دو باغچه	دوه باغه	دو باغ

۲. هر اسم مفرد مذکر که ممیز اسم عدد اضافه از (یو) شود آخر آن مفتوح می‌گردد.

درې کتابه	سه کتاب
څلور قلمه	چهار قلم

پنج دکان	پنځه دکانه
شش کاغذ	شپږ کاغذه
هفت تلفون	اووه تلفونه

۱. ښوونځی دولس کاله ویل کیږي.
مکتب دوازه سال خوانده میشود.
۲. پوهنتون څلور کاله ویل کیږي.
پوهنتون چهار سال خوانده میشود.
۳. ماسټري په دوو کالو کې اخستل کیږي.
ماسټری در دو سال گرفته میشود.
۴. دکتوره په درې کاله کې اخستل کیږي.
دکتوره در سه سال گرفته میشود.
۵. ټولي اکاډمکي رتبه اووه دي.
تمام رتبه های علمی هفت میباشند.
۶. ټولي دولتي بستونه نهه دي.
تمام بست های دولتی نه اند.
۷. د هیواد ملي سرود په یوه ژبه دی.
سرود ملی کشور به یک زبان است.
۸. زه پر شپږ کلنۍ ښوونځي ته شامل سوی یم.
من در شش سالگی شامل مکتب شدم.
۹. یوه ډوډۍ په لس افغانۍ ده.
یک نان ده افغانی است.
۱۰. برېښنا کیلووات په پنځه افغانۍ ده.
برق کیلووات پنج افغانی است.

۱۱. یو من څلوېښت سپره دئ.
- یک سیر چهل خورد است.
۱۲. یو ساعت شپېته دقیقې دئ.
- یک ساعت شصت دقیقه است.

۱. شپېته ثانېې یوه دقیقه کېږي.
- شصت ثانیه یک دقیقه می شود.
۲. شپېته دقیقې یو ساعت کېږي.
- شصت دقیقه یک ساعت میشود.
۳. څلوریشْت ساعتَه یوه شپه او ورځ کېږي.
- بیست و چهار ساعت یک شبانه روز میشود.
۴. دیرش ورځي یوه میاشت کېږي.
- سی روز یک ماه میشود.
۵. دولس میاشتي یو کال کېږي.
- دوازده ماه یک سال میشود.
۶. درې سوه شپږ شپېته ورځي یو کال کېږي.
- سه صد و شصت شش روز یک سال میشود.
۷. سل کاله یوه پېړۍ کېږي.
- صد سال یک صده میشود.
۸. اووه سوه شل ساعتَه یوه میاشت کېږي.
- هفت صد بیست ساعت یک ماه میشود.
۹. یوزرو څلور سوه څلوېښت دقیقې یوه ورځ کېږي.
- یک هزار و چهار صد و چهل دقیقه یک روز میشود.

۱۰. یو کال څلور فصله دی.

یک سال چهار فصل است.

۱۱. درې میاشتي یو فصل کیږي.

سه ماه یک فصل میشود.

۱۲. په هر کال کي دوه اختره وي.

در هر سال دو عید میباشد.

اعداد ترتیبی

وقتی ما از اعداد اصلی، اعداد ترتیبی را می سازیم در پایان اعداد مذکر (م) را که پیش از آن (زورکی) میباشند، آورده آن را از یک عدد اصلی به یک عدد ترتیبی تبدیل می نمایم، چون:

څلور.....څلورم.....چهارم

شپږ.....شپږم.....ششم

درې.....درېم.....سوم

و اگر پایان آن (ه) باشد (ه) حذف شده و به جایش (م) را آورده

اعداد ترتیبی را به وجود میاوریم، چون:

دوه.....دوهم.....دوم

پنځه.....پنځم.....پنجم
اووه.....اووم.....هفتم

و در مونث آن در پایان با (م)(ه) هم زیاد میشود، مگر در (دوه)
تنها (م) کفایت میکند چون او(ه) خود دارد:

درې.....دریمه.....سوم
نهه.....نهمه.....نهم
لسم.....لسمه.....دهم

اعداد ترتیبی عبارتند:

معنا	عدد	معنا	عدد
معنا	ترتیبی	اصلی	
یکم.....	اول.....	یک.....	یو.....
دوم.....	دوهم.....	دو.....	دوه.....
سوم.....	دریم.....	سه.....	درې.....
چهارم.....	خلورم.....	چهار.....	خلور.....
پنجم.....	پنځم.....	پنج.....	پنځه.....
ششم.....	شپږم.....	شش.....	شپږ.....
هفتم.....	اووم.....	هفت.....	اووه.....
هشتم.....	اتم.....	هشت.....	اته.....

نهه.....نه.....نهم.....نهم
شل.....بست.....شلم.....بیستم
دیرش.....سی.....دیرشم.....سی ام
خلو پښت.....چهل.....خلو پښتم.....چهم
پنځوس.....پنجاه.....پنځوسم.....پنجاهم
شپيته.....شصت.....شپيتم.....شصتم
اویا.....هفتاد.....اویایم.....هفتادم
اتیا.....هشتاد.....اتیایم.....هشتادم
نوي.....نود.....نوییم.....نودم
سل.....صد.....سلم.....صدم

خبري اټري

گفت و گو

مکالمه

پيرونکی (خریدار):

سلام عليکم.

سلام عليکم.

پلورونکی (دکاندار):

و عليکم سلام، خدای دي راوله.

و عليکم سلام، به خير آمدی.

پيرونکی (خریدار):

خدای دي بڼې و ښادې درولي، څنگه ياست په خير ياست؟

زنده باشيد، چطور هستيد، به خير هستيد.

پلورونکی (دکاندار):

جوړ اوسې تاسو څنگه ياست؟

جوړ باشيد، شما چطور هستيد؟

پیروونکی (خریدار):
مورهم شکر دی روغ او جوړ یو.
شکر ما هم جوړ هستیم.

پلورونکی (دکاندار):
چای درته راوخلم که یخي اوبه؟
چای برایتان تیار کنم یا اب سرد؟

پیروونکی (خریدار):
مننه هر څه می کړي دي.
تشکر هر چیز خوردم.

پلورونکی (دکاندار):
شپې او ورځې په خیر تیریري؟
شب و روز به خیر میگذرد؟

پیروونکی (خریدار):
د خدای فضل دئ، ورځ سبا کویو څه شیان می په کار وه.
فضل خدا است، روز را می گذرانیم، یک چند چیزی کار داشتیم.

پلورونکی (دکاندار):
ته یې راته ووايه زه به یې درته راوخلم.
تو برایم بگو که من برایتان بگیرم.

پیروونکی (خریدار):
ته صبر دلته مالیکلي دي، ها دغه دي:
تو باش من اینجا نوشته کرده ام، آه! این است.

۱. یوه دانه ږمونځ.
یک دانه شانه.
۲. یو دانه برس.
یک دانه برس.
۳. څلور دانې صابونان.
چهار دانه صابون.
۴. درې بوتله شامپوي.
سه بوتل شامپو.
۵. دوه دانې د غابڼو کریمان.
دو دانه کرم دندان.
۶. دوه دانې د غابڼو برسان.
دو دانه برس دندان.
۷. شل دانې بنگړي.
بیست حلقه کره.
۸. یوه جوړه والي.
یک جوړه گوشواره.

پیروونکی (خریدار):
نور داوس لپاره همدا بس دي.
حالی همین قدر بس است.

پلورونکی (دکاندار):
نبه دا خو سوه ستا شیان.
خوب این شد چیزهای شما.

پیروونکی (خریدار):
نبه برمونخ دانه په خوده؟
خوب شانه دانه چند است؟

پلورونکی (دکاندار):
برمونخ به په دپرش افغانی در حساب کو.
شانه را برایتان به سی افغانی حساب می کنم.

پیروونکی (خریدار):
برس په خودی؟
برس چند است؟

پلورونکی (دکاندار):
برس چي مرعت پکښي وي په اتيا افغانی
مراعات که باشد، برس دانه هشتاد افغانی.

پیروونکی (خریدار):

صابون څنگه دی؟

صابون چطور است؟

پلورونکی (دکاندار):

صابون په پنځه ویش افغانی.

صابون بیست پنج افغانی است.

پیروونکی (خریدار):

شامپو به نو په څو وي؟

شامپو چند خواهد باشد؟

پلورونکی (دکاندار):

شامپو به هم ستا لپاره در حساب کړو په یوسلو دپرش افغانی.

شامپو برای شما یکصد سی افغانی حساب می کنم.

پیروونکی (خریدار):

ښه دا د غاښو کریمان په څو دي؟

خوب کرم های دندان چند است؟

پلورونکی (دکاندار):

دا مي خپله په دپرش رانيولي يو پنځي په کښي رابڅښه په پنځه دپرش افغانی.

این را خودم به سی افغانی خریده ام، یک پنجی را برایم ببخش سی و

پنج افغانی.

پیروونکی (خریدار):

ښه داد غاښو برسان نو په خو دي؟

خوب این برس های دندان چند است؟

پلورونکی (دکاندار):

دا دانه په پنخویشته افغانی.

این دانه بیست پنج افغانی است.

پیروونکی (خریدار):

یا دانو په پنخویشته مه راباندي حساب.

نه، این را به بیست و پنج حساب نکنید.

پلورونکی (دکاندار):

وروره چنی نه پکښی ځایری، په ټولو کی می مرعت درسره کړی دی.

برادر در این جا چنه نیست در تمام شان مراعات کردیم.

پیروونکی (خریدار):

ښه نو ستا خوبه ده، دا بنگری څنگه دي؟

خوب دیگر دلت، این کره چطور است؟

پلورونکی (دکاندار):

خیر دهغه پیسی به نه در څخه اخلم.

خیر است از این هیچ پیسه نمیگرم.

پیرودنکی (خریدار):

منه کور دي ودان، دا والي به په خوراکې؟

تشکر خانہء تان آباد، این گوشواره را به چند میدهید؟

پلورونکی (دکاندار):

والي به در کم تاته په پنخوس افغانی.

گشواره را به تو پنجاه افغانی میدهم.

پیرودنکی (خریدار):

نبه نو ته اوس ټوله جمعه که ټول شو پیسې کیږي؟

خوب تمام اش را جمع کن که چند می شود؟

پلورونکی (دکاندار):

ټولي یو زرو درې سوه درو پنخوس افغانی کیږي.

تمام اش یک هزار و سه صد و پنجاه افغانی می شود.

پیرودنکی (خریدار):

نبه نو په یوه کڅوره کي خويې را واچوه.

خوب در یک خریطه برایم بندازید.

پلورونکی (دکاندار):

ولي نه دادی اوس دستي به يې در واچوم.

چرا نه همین حالا برایتان میندازم.

پیروونکی (خریدار):
آ! واخله دا پیسې دي حساب کړه.
بگیریږد پول تان را بشمارید.

پلورونکی (دکاندار):
مننه وروړه پوره دي.
تشکر برادر پوره است.

پیروونکی (خریدار):
نو ستاسو په اجازه.
به اجازه شما.

پلورونکی (دکاندار):
کښپنه غرمه ده د ډوډۍ وخت دی.
بنشنید چاشت است، وقت نان است.

پیروونکی (خریدار):
مننه څوک راته گوري، د خدای پامان.
تشکر کسی منتظرم است، پامان خدا.

پلورونکی (دکاندار):
په مخه دي ښه سلامونه مو کوه، الله دي مل سه.
پیشروبتان خوبی، سلام هایم را بگو، خدا نگهدارتان.

درس نهم

(نهم لوست)

اوقات

وختونه

داونۍ ورځي

روزهای هفته

شنبه	۱. شنبه
یک شنبه	۲. یک شنبه
دوشنبه	۳. دوشنبه
سه شنبه	۴. سه شنبه
چهار شنبه	۵. چهار شنبه
پنجه شنبه	۶. پنج شنبه
جمعه	۷. جمعه

بېلابېل وختونه

اوقات گوناگون

پیش پریروز	۱. لات وږمه ورځ
پریروز	۲. وږمه ورځ
دیروز	۳. پرون
امروز	۴. نن
فردا	۵. سبا
پس فردا	۶. بل سبا
دیشب	۷. تېره شپه
امشب	۸. نن شپه
فردا شب	۹. سبا شپه
شب گذشته	۱۰. برایی شپه
صبح	۱۱. سهار
چاشت	۱۲. غرمه
پیشین	۱۳. ماپنین
دیگر	۱۴. ماځیگر
شام	۱۵. ماښام

خفتن	۱۶. ماخستن
صبح وقت	۱۷. سهار وختي
نیم شب	۱۸. نیمه شپه
حالا	۱۹. اوس.
وخت بین چاشت و صبح	۲۰. څانښت مهال

وختونه په جملو کي

اوقات در جملات

۱. لات وړمه ورځ ته نه وې راغلی.
پیش پریروز تو نه آمده بودی.
۲. وړمه ورځ د پنج شنبې ورځ وه.
پریروز روز پنج شنبه بود.
۳. نو پرون شنبه سوه.
پس دیروز شنبه شد.
۴. نن یکه شنبه کیږي.
امروز یک شنبه میشود.
۵. سبا به دوشنبه وي.
فردا دوشنبه خواهد بود.
۶. بل سبا به سه شنبه وي.
پس فردا سه شنبه خواهد بود.
۷. تېره شپه زموږ په کور کي د چهار شنبې لپاره خبري و سوې.
شبه گذشته در خانه ما درباره چهار شنبه گفت و گو شد.

۸. نن شپه مور مېلمانه یو.
امشب ما مهمان هستیم.
۹. سبا شپه زما پلار راځي.
فردا شب پدرم میاید.
۱۰. برای شپه ډپر یخ وو.
شب گذشته بسیار سرد بود.
۱۱. سهار عابده ز مور کره راغله.
صبح عابده خانه ما آمد.
۱۲. مور د غرمې ډوډۍ اوس و خوړه.
ما نان چاشت را حالا خوردیم.
۱۳. عابده ما پښین بیا راځي.
عابده پیشین باز میاید.
۱۴. مور ماڅگر یوله بل سره پر تلفون پرغیرو.
ما عصر با همدیگر درتلیفون گپ میزنیم.
۱۵. ما بنام زه کور ته درځم.
من شام به خانه شما میایم.
۱۶. ما خستن زه بید پر م.
خفتن من خواب میشوم.

۱۷. سهار وختي ډېره ښه هوا وي.

صبح وقت بسیار هوای خوب می باشد.

۱۸. زه نیمه شپه را وینېږم.

من در نیمه شب بیدار می شوم.

۱۹. زه اوس درځم.

من حالا میایم.

۲۰. زه څانښت مهال سهارنی خورم.

من صبح ناوقت تر صبحانه می خورم.

میاشتی

ماه ها

عجم شرق	عربی	پشتمو
وری	محرم	۱. حسن حسین
غوايي	صفر	۲. صفره
غبرگولی	ربیع الاول	۳. لومړی خور
چنگاښ	ربیع الثانی	۴. دوهمه خور
زمری	جمادی الاول	۵. دریمه خور
وړی	جمادی الثانی	۶. څلورمه خور
تله	رجب	۷. د خدایتعلی میاشت
لړم	شعبان	۸. برات
لیندی	رمضان	۹. روژه
مرغومی	شوال	۱۰. کوچنی اختر
سلواغه	ذیقعدہ	۱۱. میانی
کب	ذیحجه	۱۲. لوی اختر

فصلونه

فصلل های سال

۱. پسرلی بهار
۲. دوبي تابستان
۳. منی خزان، پاییز
۴. ژمی زمستان

پسرلی - حسن حسین، صفره، لومړی خور
بهار - حمل ، ثور ، جوزا
دوبي - دوهمه خور، دریمه خور، څلورمه خور
تابستان - سرطان ، اسد ، سنبله
منی - کوچنی اختر، میانی، لوی اختر
پاییز - میزان ، عقرب ، قوس
ژمی - د خدایتعلی میاشت، برات، روژه
زمستان - جدی ، دلو، حوت

زه په پسرلي کي د بابا صاحب ميلو ته ځم.

من در بهار به میله های بابا صاحب می روم.

په ژمي کي کابل ډېر يخ وي.

در زمستان کابل بسیار سرد میباشد.

درس دهم

(لسم لوست)

چیزها و جای ها
شیان او ځایونه

۱. نړی	دنیا
۲. وچه	خشکه
۳. مځکه	زمین
۴. اسمان	آسمان
۵. لمر	آفتاب
۶. سپوږمۍ	مہتاب
۷. ستوری	ستاره
۸. باد	شمال
۹. باران	باران
۱۰. واوړه	برف
۱۱. وریځ	ابر
۱۲. تالنده	رعد
۱۳. برېښنا	برق
۱۴. یخ	یخ

گر می	۱۵. گرمی
آب	۱۶. اوبه
آتش	۱۷. اور
صاعقه	۱۸. ټکه
بحر	۱۹. بحر
بحر خورد	۲۰. سمندر
دریا	۲۱. دریاب
جوی	۲۲. واله
کوچه	۲۳. کوڅه
سرک	۲۴. سړک
چهار راهی	۲۵. څلور لاری
سه راهی	۲۶. درې لارې
جاده	۲۷. واټ
دو راهی	۲۸. دوه لارې
پیاده رو	۲۹. درې گزی
ایستاد گاه	۳۰. تمځای
کوه	۳۱. غر
تپه	۳۲. غونډۍ
ژاله	۳۳. ږلی
شبنم	۳۴. شبنم
زله زله	۳۵. زله زله
ابشار	۳۶. څړوبی
جای گرفتن اب در لب جوی یا دریا	۳۷. هڅودر

دره	۳۸. دره
ریگ	۳۹. ریگ
سنگریزه	۴۰. شکه
جغل	۴۱. جغل
سمینت	۴۲. سمپت
چقوری	۴۳. ډب
از چقوری کم کلان	۴۴. کنده
چاه	۴۵. شاه
کاریز	۴۶. کاریز
مجرای سیل	۴۷. شپله
آب ایستاده	۴۸. ډند
بند	۴۹. بند
درخت	۵۰. ونه
سنگ	۵۱. ډبره
کلوخ	۵۲. لوټه
سنگ بزرگ	۵۳. سنگره، گاره
چشمه	۵۴. چینه
سنگ بزرگتر	۵۵. پرنسه
شاخه	۵۶. شانگه
ریشه	۵۷. رینه
تنه	۵۸. تنه
برگ	۵۹. پاڼه
رنگین کمان	۶۰. سره و زرغونه

تکرار

۱. نړۍ له شپږو لویو وچو څخه جوړه ده.
جهان از شش خشکه بزرگ ساخته شده.
۲. افغانستان د اسیا په لویه وچه کې پروت دی.
افغانستان در خشکه بزرگ اسیا موقیت دراند.
۳. په ملیار ډو انسانان د مځکې پر سر ژوند کوي.
به ملیاردها انسان بر روی زمین زندگی میکنند.
۴. اسمان له موږ څخه ډېر لوړ دی.
اسمان از ما بسیار بلند است.
۵. لمر همپشه ځلیږي.
افتاب همیشه میدرخشد.
۶. مینان خپل غم همپشه سپورمی ته وایي.
عاشقان همیشه غم شان را به مهتاب میگویند.
۷. اسمان په ستورو ښه ښکاري.
اسمان با ستاره ها زیبا معلوم میشود.

۸. د سهار باد ډېر خوندور وي.
باد صبا بسیار لذت بخش میباشد.
۹. د پسرلي باران په زړنو کي هيلي راوينه وي.
باران بهار آرمان ها را در دل ها باز مینمایند.
۱۰. کابل دي بي زرووي خوږي واورې نه.
کابل بی زر باشد بی برف نی.
۱۱. وريځي راغلي اوس به واوره پيل سي.
ابرها آمدند حالا برف خواهد بارید.
۱۲. زماله تالندي ډېر بد راځي.
من از رعد بسیار بدم می آید.
۱۳. کله چي برېښنا و ځليږي زما په زړه کي دهيلو غوټی و غوړيږي.
وقتی که برق میدرخشد در دلم پندک های ارزوها باز میشوند.
۱۴. د کابل يخ مي زړه راشين کړ.
سردی کابل دلم را زد.
۱۵. د کابل گرمي داسي ده لکه مور د خوشکه.
گرمی کابل مثل قهر مادر است.

۱۶. اوبه د ژوند د ادامې وسيله دي.
آب وسيلهء ادامه زندگي است.
۱۷. په ژمي کي اور بڼه لگيږي.
اتش در زمستان خوب کيف دارد.
۱۸. په پسرلي کي زياتي ټکي لويږي.
در بهار زيات صاعقه مي افتد.
۱۹. زماله بحرنو سره هيڅ نه جوړيږي.
بحرها هيچ خوشم نه مي آيد.
۲۰. سمندر د انسان په څپر ژور دی.
بحر مثل انسان ژرف است.
۲۱. زه د امو درياب ته تللی وم.
من به دريا آمو رفته بودم.
۲۲. په کندهار کي يوه لويه واله سته.
در کندهار يک جوی بزرگ است.
۲۳. احمد مي په کوڅه کي وليدی.
احمد را در کوچه ديدم.
۲۴. سرک همپشه له موټرو ډک وي.
سړک هميشه از موټرها پر مي باشد.

۲۵. زه پر صدارت څلور لاري درته ولاړيم.

من در چهار راهی صدارت برایت منتظرم.

۲۶. زموږ کور علاوالدين درې لاري ته څېرمه دی.

خانه ما در نزدیکی سه راهی علاوالدين است.

۲۷. په کابل کي ميوند واټ ډېر پخوانی واټ دی.

جاده میوند یک جاده سابقه در کابل است.

۲۸. زه کابل دوه لاري ته ځم.

من به دوراهی کابل میروم.

۲۹. د کابل درې گزيان يې ټول و رغول.

همه پیاده روهای کابل را بازسازی نمودند.

۳۰. موږ په تمځای کي بس ته په تمه يو.

ما در ایستاد گاه منتظر بس بودیم.

۳۱. په کابل کي اسمایي غر ډېر ښکلی ښکاري.

در کابل کوه اسمایی بسیار مقبول معلوم می شود.

۳۲. په پسرلي کي غونډی ته ځو.

در بهار به تپه میرویم.

۳۳. ږلی اوري دننه راسه.

ژاله میبارد داخل بیاید.

۳۴. د گل پر مخ شبنم بڼه ښکاري.

شبنم بر روخ گل خوب معلوم می شود.

۳۵. زه له زلزلي ډپر پېرېرم.

من از زلزله بسیار می ترسم.

۳۶. په پغمان کي ښکلي څړوبي سته.

در پغمان ایشارهای زیبایی استند.

۳۷. گودرونه نور کرار کرار له منځه ځي.

لب دریاها آهسته آهسته از بین می روند.

۳۸. په پغمان دره کي رڼې اوبه بهیري.

در دره پغمان آب صاف جاری است.

۳۹. د قرغې په بند کي ریگ نسته.

در بند قرغه ریگ نیست.

۴۰. په کابل پوهنتون کي یې شکي هواري کړې.

پوهنتون کابل را سنگریزه فرش کردند.

۴۱. هغه دي جغل یې راوړل.

اینک جغل آورد.

۴۲. دغه دېوال یې په سمیتو جوړ کئ.

این دیوار را با سمینت ساخت.

۴۳. په لاره کي ډپر ډبونه وه.

در راه چقوری های زیادی بودند.

۴۴. هغه په کنده کي ولوېدی.

او در چقوری افتاد.

۴۵. زمور په شاه کي ډيري خوړې اوبه دي.

در چاه ما بسیار آب شیرین است.

۴۶. کاریزونه هم وچ سول.

کاریزها هم خشک شدند.

۴۷. په ژمي کي شپلي ډکي ډکي بهیري.

در زمستان مجراهای سیل پر آب میباشند.

۴۸. دلته ډپر ښه د اوبو ډندونه سته.

در اینجا تالاب های بسیار خوبی استند.

۴۹. اوس دلته یو د اوبو بند جوړیږي.

حالا اینجا یک بند اب جور می شود.

۵۰. زه تر و نه لاندي بيدېرم.

من زیر درخت خواب می شوم.

۵۱. ته هوغه ډبره راکړه.

تو آن سنگ را بده.

۵۲. هغه یې په لوټو وویشتی.

او را به کلخ زد.

۵۳. دهغوی د کبانو تور په ګاره کې بند سو.

جال ماهی آنان در سنگ بزرگ بند شد.

۵۴. زما د چینو اوبه ډیرې خوبیرې.

آب چشمه خیلی خوشم می اید.

۵۵. د غره په لمن کې پرېني زیاتي وي.

در دامنه کوه سنگ های نهایت بزرگ زیاد استند.

۵۶. خانګي په پاپو ډکي سوي.

شاخه ها از برگ ها پر شدند.

۵۷. هغه ونه یې له رینبو وکنبله.

آن درخت را از ریشه کشید.

۵۸. دوني تنه ډېره کلکه وي.

تنه درخت بسیار محکم می باشد.

۵۹. دونو پاني ورژېډې.

برگ های درختان ریختند.

۶۰. له باران وروسته سره او زرغونه راپورته کیږي.

پس از باران رنگین کمان نمایان می شود.

درس یازدهم

(یولسم لوست)

خانواده

کورنی

شماره	نام	معنا	جمع
۱.	ورنیکه	پدر پدر کلان	ورنیکه گان
۲.	نیکه	پدر کلان	نیکه گان
۳.	پلار	پدر	پلرونه
۴.	ورنه آنا	مادر مادر کلان	ورني آناوي
۵.	آنا	مادر کلان	آناگاني
۶.	مور	مادر	مندي
۷.	زوی	پسر، فرزند	زامن
۸.	لور	دختر	لوفي
۹.	لمسی	نواسه	لمسيان
۱۰.	لمسی	نواسه (مونث)	لمسياني

کړوسی	پسر نواسه	کړوسیان	۱۱.
کړوسی	دختر نواسه	کړوسیانې	۱۲.
کوسی	کواسه	کوسیان	۱۳.
کوسی	کواسه	کوسیانې	۱۴.
کودی	پسر کواسه	کودیان	۱۵.
کودی	دختر کواسه	کودیانې	۱۶.
ورور	برادر	ورونه	۱۷.
خور	خواهر	خویندې	۱۸.
وراره	برادر زاده	وربرونه	۱۹.
ورېره	برادر زاده	وربرې ګانې	۲۰.
خوربې	خواهر زاده	خوریان	۲۱.
خورزه	خواهر زاده	خورزې ګانې	۲۲.
تره	کاکا	ترونه	۲۳.
عمه	عمه	عمه ګانې	۲۴.
ماما	ماما	ماما ګان	۲۵.
خاله	خاله	خاله ګانې	۲۶.
مېړه	شوهر	مړونه	۲۷.
ماینه	خانم	ماینې	۲۸.
زوم	داماد	زومان	۲۹.
مېرور	عروس	مېرندې	۳۰.
لپور	ایور	لیورونه	۳۱.
اینرور	ننو	اینرندې	۳۲.
ورېنده	ینگه	ورېنده ګانې	۳۳.

خوابنيانې	خشو	خوابني	۳۴.
خسران	خسر	خسر	۳۵.
اخښيان	يازنه	اخښي	۳۶.
باجه گان	باجه	باجه	۳۷.
جره گان	مجرد	جره	۳۸.
پېغلانې	دوشيزه	پېغله	۳۹.
كونډې	بيوه	كونډه	۴۰.
اخښيان	خسر بره	اخښي	۴۱.
بني	انباق	بن	۴۲.
ميرې	مادر اندر	ميره	۴۳.
خپلوان	خویش	خپل	۴۴.
کورداره	متاهل	کورداره	۴۵.
میر وښي	متاهل	مېروښي	۴۶.
هلکان	بچه	هلک	۴۷.
نجوني	دختر	نجلی	۴۸.
خوښينيانې	خياشنه	خوښينه	۴۹.
يوښي	ايورزن	يور	۵۰.
بوري	زن پسر مرده	بوره	۵۱.
وراري	زن بردار مرده	وراره	۵۲.
پلنډران	پدراندر	پلندر	۵۳.
د خاله لوښي	دختر خاله	د خاله لور	۵۴.
داکالوښي	دختر کاکا	داکالور	۵۵.
د تره زامن	بچه کاکا	د تره زوی	۵۶.

د ماما زامن	بچه ماما	د ماما زوی	.۵۷
	پدر خیل	پلرگنی	.۵۸
	خسر خیل	خسرگنی	.۵۹
بچندران	بچه اندر	بچندر	.۶۰

تکرار

۱. زما ورنیکه زما د پلار نیکه وو.
بابا کلانم پدر پدر کلانم بود.
۲. زه زما د نیکه لمسی یم.
من نواسه پدر کلانم استم.
۳. زما خور زما د پلار لور ده.
خواهرم دختر پدرم است.
۴. زما ورنه انا زما د انا مور ده.
بی بی کلانم مادر، مادر کلانم است.
۵. زه می پر انا چپر گران یم.
مادر کلانم من را خیلی دوست دارد.
۶. زما مور زما د ورینداری خوانبې ده.
مادرم خشوی ینگه ام است.
۷. زما وراره زما د ورور زوی دی.
برادر زاده ام فرزند بردارم است.

۸. زما دورور لور زما ورې ره ده.

دختر بردارم برادر زاده ام است.

۹. زما ورور زما د نیکه لمسی دی.

بردارم نواسه پدر کلانم است.

۱۰. زما د نیکه لمسی زما د پلار لور ده.

نواسه پدر کلانم دختر پدرم است.

۱۱. زما زوی زما د نیکه کړوسی دی.

فرزندم پسر نواسه پدر کلانم است.

۱۲. زما ورې ره زما د نیکه کړوسی ده.

بردار زاده ام، دختر نواسه پدر کلانم است.

۱۳. زه زما دور نیکه کوسی یم.

من کواسه بابا کلانم استم.

۱۴. زما دورور لمسی زما د نیکه کوسی ده.

نواسه بردارم، کواسه پدر کلانم است.

۱۵. زما د تره کوسی زما د نیکه کودی وو.

کواسه کاکایم پسر کواسه پدر کلانم بود.

۱۶. زما د ماما کوسی زما د نیکه کودی ده.

کواسه مامایم، دختر کواسه پدر کلانم است.

۱۷. زما وروړو زما د مور زوی دی.

بردارم فرزند مادرم است.

۱۸. زما خور زما د وروړو خور ده.

خواهرم، خواهر بردارم است.

۱۹. زما وراړه زما د وړینداری زوی دی.

بردار زاده ام فرزند ینګه ام است.

۲۰. زما خور زما د وړې وړې عمه ده.

خواهرم عمه بردار زاده ام است.

۲۱. زما وروړو زما د خورپي مامادی.

بردارم مامای خواهر زاده است.

۲۲. زما مور زما د خورزي آنا ده.

مادرم، مادرکلان خواهر زاده ام است.

۲۳. زما د تره زوی زما د پلار وراړه دی.

بچه کاکایم، برادر زاده پدرم است.

۲۴. زما عمه زما د پلار خور ده.

عمه ام خواهر پدرم است.

۲۵. زما ماما زما د پلار اخیسی دی.

مامایم خسربره پدرم است.

۲۶. زما خاله زما د مور خور ده.

خاله ام خواهر مادرم است.

۲۷. زه زما د ماینې مېړه یم.

من شوهر خانمم استم.

۲۸. زما اخښې زما د ماینې ورور دی.

خسربره ام بردار خانمم است.

۲۹. زه زما د خسر زوم یم.

من داماد خسرم استم.

۳۰. زما ماینه زما د مور مېرور ده.

خانمم عروس مادرم است.

۳۱. زه د خپل ورور د ماینې لپور یم.

من ایور خانم بردارم استم.

۳۲. زما خور زما د ورینداری ایندروور ده.

خواهرم ننو ینگه ام است.

۳۳. زما ماینه زما د خور ورینداره ده.

خانمم ینگه خواهرم است.

۳۴. زما خواښې زما د ماینې مور ده.

خشوام مادر خانمم است.

۳۵. زما خسر زما د زوی نیکه دئ.

خسر م پدر کلان پسر م است.

۳۶. زه زما د اخبیانو اخبی یم.

من خسر بره یازنه هایم استم.

۳۷. زما باجه زما د خوبیني مپره دئ.

باجم شوهری خایشنم است.

۳۸. رښتیا خبره داده چي زه جریم.

حقیقت این است که من مجردم.

۳۹. پیغله نجلۍ ژر ودیږي.

دوشیزه زود عروسی می شود.

۴۰. د چاچي مپره مړ سي هغې ته کوڼده وایي.

شوهر کسی که بمیرد آن را بیوه میگویند.

۴۱. زما اخبی زما د خسر زوی دئ.

خسر بره ام، پسر خسر م است.

۴۲. ښځه په خپل ټول ژوند کي یوازي د بن له کلمې بېرېږي.

زن در تمام عمرش تنها از واژه انباق می ترسد.

۴۳. زما دوهمه ماینه زما د اولادونو میره ده.

خانم دوهم ام مادر اندر اولادم است.

۴۴. زه ډپر خپلوان لرم.

من خویش های زیاد درام.

۴۵. زه خپله کورداره نه یم ټوکي کوم.

من خودم متاهل نیستم مزاح میکنم.

۴۶. مېروښي ښځي له پرديو پرده کوي.

زن های متاهل از بیگانه ها روی می گردند.

۴۷. تر پنځویشته کلنی نارینه ته هلک وایي.

تا بیست و پنج سالگی به مرد بچه می گویند.

۴۸. د پېغلتوب تر وخته ښځي ته نجلۍ وایي.

تا زمان دوشیزگی زن را دختر میگویند.

۴۹. زه مېرمن نه لرم نو خوبښینه به مي د کومه سي.

من خانم ندارم پس خیسنه هایم از کجا شود.

۵۰. زما وړیندارني سره یوښي دي.

ینگه هایم ایور زن های یک دیگرند.

۵۱. پر بوره مور دي خدای رحم وکړي.

بالای مادر پسر مرده خدا رحم کند.

۵۲. دهيواد ډيري خوندي وراري سوې.

بیشترین خواهران کشور برادر مرده شدند.

۵۳. د فرید پلندر دهغه د مور دوهم مېړه دئ.

پدراندر فرید شوهر دوم مادر فرید است.

۵۴. زما د خاله لور زما د مور خورزه ده.

دختر خاله ام خواهر زادهء مادرم است.

۵۵. زما د اکالور زما د پلار وړې ره ده.

دختر کاکایم برادر زادهء پدرم است.

۵۶. زما پلار زما د تره د زوی تره دئ.

پدرم، کاکای بچهء کاکایم است.

۵۷. زما د ماما زوی زما د مور وراړه دئ.

بچهء مامایم برادر زادهء مادرم است.

۵۸. زما د ماینې پلرگنی زما خسرگنی ده.

پدرخیل های خانمم خسرخیل های من است.

۵۹. زما خسرگنی زما د ماینې پلرگنی ده.

خسرخیل های من پدرخیل های خانمم است.

۶۰. اکمل د گلاب بچندر دئ.

اکمل بچه اندر گلاب است.

درس دوازدهم

(دولسم لوست)

اعضای بدن

د بدن غړي

دل	۱. زړه
سر	۲. سر
جمجمه	۳. کوپړی
جمجمه	۴. ککړی
جمجمه	۵. کوټی
پیشانی	۶. تندی
موی	۷. وپښته
تالق، نزله	۸. کلگی
ابرو	۹. وروڅه
چشم	۱۰. سترګه
مردمک چشم	۱۱. کسی
مژه	۱۲. باهو
قالب چشم	۱۳. کولک
بینی	۱۴. پزه

بروت	۱۵. برېت
کومه	۱۶. باړخو
گوش	۱۷. غوړ
نرمی	۱۸. نرمی
زنخ	۱۹. زنه
دهن	۲۰. خوله
دندان	۲۱. غاښ
زبان	۲۲. ژبه
بیره	۲۳. اوری
کام	۲۴. تالو
لب	۲۵. شونډه
گردن	۲۶. غاړه
پس گردن	۲۷. خټ
	۲۸. مغزی
شانه	۲۹. اوږه
کمر	۳۰. ملا
شکم	۳۱. نس
قبرغه	۳۲. پوښتی
صندوق سینه	۳۳. ځیگر
پستان	۳۴. تی
سینه	۳۵. سینه
شکمبه	۳۶. خټه
ناف	۳۷. نو

جگر	۳۸. اینه
گرده	۳۹. پښتورگی
شش	۴۰. سړی
روده	۴۱. کولمې
دست	۴۲. لاس
انگشت	۴۳. گوته
پنجه	۴۴. خپړه
بند دست	۴۵. مړوند
ناخن	۴۶. نوک
آرنج	۴۷. ځنگل
ران	۴۸. ورون
سرنګ	۴۹. ښنگری
پای	۵۰. پښه
زانو	۵۱. زنگون
ساق	۵۲. پونډی
کری	۵۳. تله
کف	۵۴. ارغوی
پشت سر	۵۵. ټپک
الاشه	۵۶. زامه
پونډی	۵۷. پونده
بجلک	۵۸. بیجلکه
گلو	۵۹. ستونډی
گیسو	۶۰. زلفی

تکرار

۱. دانسان زړه څلور جوفه دی. دل انسان چهار جوف است.
۲. دانسان ماغزه دهغه په سر کي دي. مغز انسان در سر او است.
۳. دانسان کوپړۍ ډېره حساسه جوړه سوې ده. مجمه انسان بسیار حساس ساخته شده اند.
۴. دهغه ککړۍ د یوه لوی کار لپاره جوړه سوې ده. مجمه او برای یک کار بزرگ ساخته شده است.
۵. د احمد ډېر لوی کوټی دی. مجمه احمد بسیار بزرگ است.
۶. زما د ورور ډېر پراخ تندی دی. پیشانی برادرم بسیار گشاده است (برادرم بسیار حوصله مند است)
۷. وپښتان مي ټول توی سول. تمام موهایم ریخت.

۸. کلگی می ټول وختی.
تمام موی تالاق سرم ریخت.
۹. دهغې وروځي ډیري ښکلي دي.
ابروهای او بسیار مقبول است.
۱۰. دهر څه ښکلا او بدرنگي زموږ په سترگو کي ده.
زشتی و زیبایی هرچیز در چشم خود ما است.
۱۱. د کسي غوندي به دي وساتم.
همچو مردمک چشم نگاهت خواهم کرد.
۱۲. لاري به مو په ښو جارو کړو.
راهای تان را با مژه جارو خواهیم کرد.
۱۳. زما د سترگو کولکان ډېر کوچني دي.
کاسه های چشم بسیار کوچک اند.
۱۴. دهغې ډیره ښکلې پزه ده.
بینی او بسیار مقبول است.
۱۵. څو برېټور راروان دي.
چند آدم های بروت دار می آیند.
۱۶. هغې پر بارځو ښکل کړم.
او مرا بر رخسار بوسید.

۱۷. ته غوړو نیسه.

تو گوش کن.

۱۸. ماد هغه د غوړ نرمی په لاس کي و نیول.

من نرمی گوش او را در دست گرفتم.

۱۹. ستا ډېره اوږده زنه ده.

زنخ تو بسیار دراز است.

۲۰. خوله دي سمه ښوره وه.

دهنت را درست باز کن. (سخن ات را سنجیده بزن).

۲۱. ستا غاښونه ډېر ښکلي دي.

دندان های تو بسیار زیبا هستند.

۲۲. ژبه دي ډېره اوږده سوې ده.

زبان تو بسیار دراز شده. (زبان کشیده اید).

۲۳. اوری مي سوځلي ده.

بیره هایم سوخته اند.

۲۴. تالو مي زخمي سو.

کامم زخمی شد.

۲۵. شوښدان يې سره سره وه.

لب های او سرخ بودند.

۲۶. غاړه یې د ښکلي هیلې د غاړې په څېر ښکلې ښکاريده.

گردن او مانند گردن مرغابی قشنگ معلوم می شد.

۲۷. مغزی دي مات سه.

گردن ات بشکند.

۲۸. دهنې زلفي پر اوږو پرتې وې.

گیسو او سر شانه های او افتاده بود.

۲۹. ملا دي ماته سه.

کمرت بشکند.

۳۰. زه یې په نس کي په لغته ووهم.

بالگد در شکمم زد.

۳۱. نارینه اولس پوښتی لري.

مردها هفده قبرغه دارند.

۳۲. ځيگر مي درد کوي.

جگرم درد می کند.

۳۳. ده دخپلي مور تي رودلئ.

او پستان مادرش را مکیده است.

۳۴. هغه پر سينه دوې مرمی خوړلي وې.

دو مرمی بر سينهء او اصابت کرده بود.

۳۵. خپټور خلگ هر شه خوري.

مردم شکمبو هر چه را می خورند.

۳۶. نومي وتلی دی.

نافم رفته.

۳۷. زما د پسه اینه ډېره خوښه ده.

مرا جگر گوسفند زیاد خوشم میاید.

۳۸. دهغه په پښتورگو کي ډبري دي.

در گرده او سنگ ها است.

۳۹. د کابل هوامی سېري را خراب کړل.

هوایی کابل شش هایم را خراب کرد.

۴۰. دانسان کولمې اووه متره دي.

رودهء انسان هفت متر است.

۴۱. دوروری لاس یې را کړ.

برایم دست برادری داد.

۴۲. گوته یې را سره کړه.

انگشتم را سرخ کردند.(انگشتم را خینه کرد).

۴۳. خپړه یې ځني پرې کړه.

پنجهء او را بریدند.

۴۴. مړوند مي ور و پېچه.

بند دست او را تو دادم.

۴۵. نوکان مي واخستل.

ناخن هایم را گرفتم.

۴۶. څنگل مي پر يوه دېواله و موبستۍ.

آرنجم بر یک دیوال خورد.

۴۷. پر وړانه مي درد دۍ.

رانم درد میکند.

۴۸. مار پر بنګري و چيچلم.

مار بر بجلکم نیش زد.

۴۹. دواړي پنبې يې فلج سوې.

هر دو پای او فلج شده.

۵۰. پر زنګنو کبېنه.

سر زانوها بینشین.

۵۱. پوندۍ يې ور لڅه که.

ساق های او را لچ کن.

۵۲. تله يې وگوره.

کری پای او را ببین.

۵۳. اورغوی می کا کوی.

کفم خارش میکند.

۵۴. رخچینه یی پر تپک اینبی وه.

کلاهدش را بر پشت سر مانده بود.

۵۵. زامه یی ور ماته کره.

الاشه اش را شکستاند.

۵۶. آس یی پونده کر.

آسپش را دواند.

۵۷. بیجلكه می ماته سوه.

بجلكم شکست.

۵۸. ستونی می خوریبری.

گلویم درد میکند.

۵۹. خیره یی ور پری کره.

پنجه اش قطع کردند.

۶۰. زلفی یی پر مخ خوری وری سوی.

زلفانش بر رویش تیت و پاشان شد.

درس سیزدهم

(دیارلسم لوست)

خوردنی ها، نوشیدنی ها و پوشیدنی ها
خوراک، خنباک او پوښاک

خوراک

گندم	۱. غنم
ارد	۲. اوږه
نان	۳. ډوډی
سبوس	۴. سبوس
جوار	۵. جوارى
ماش	۶. ماش
روغن	۷. غوړي
گوشت	۸. غوښي
جو	۹. اوربشي
برنج	۱۰. وريجي
نمک	۱۱. مالگه

شوربا	۱۲. نبوروا
بیسکیت	۱۳. پیسکوت
بادنجان	۱۴. بانجن
کچالو	۱۵. پتاپه
پیاز	۱۶. پیاز
رومی	۱۷. رومی
خربوزه	۱۸. ختکی
تربوز	۱۹. هندوانه
انار	۲۰. انار
انگور	۲۱. انگور
سیب	۲۲. منه
انجیر	۲۳. اینخر
کدو	۲۴. کدو
تره	۲۵. چمبرخیال

تکرار

۱. اوږه له غنمو جوړیږي. اوږه له غنمو جوړیږي. آرد از گندم ساخته می شود.
۲. ډوډۍ له اوږو پخیري. نان از آرد پخته می شود.
۳. په ډوډۍ کي چي مالګه نه وي خوند نه کوي. نانی که نمک نداشته باشد مزه ندارد.
۴. موږ سبوس خپل غواته ور کوو. ما سبوس را به گاو خود می دهیم.
۵. جواړي پر سکرو ښه پخیري. جوارۍ سر زغال خوب پخته می شود.
۶. ماش پلو د کندهار خاص خواړه دي. ماش پلو غذای ویژه کندهار است.
۷. پټاټې په غوړو کي راسرې کړئ. کچالو را در روغن برایم سرخ کنید.

۸. زما غوښي ډيري خوښيري.
گوشت بسیار خوشم میاید.
۹. اوس اوربشي نه کرل کيږي.
حالا جو کشت نمی شود.
۱۰. په باميان کي ډيري ورجي کرل کيږي.
در بامیان زیاد برنج کشت می شود.
۱۱. مورد مالگي کان لرو.
ما معدن نمک داریم.
۱۲. د کندهار ښوروا په نام ده.
شوربای کندهار نامدار است.
۱۳. مورد پیسکوټو فابریکه لرو.
ما فابریکهء بیسکیت داریم.
۱۴. کندهاري بانجن له مستو سره ډپر ښه خوند کوي.
بادنجان کندهار با ماست خوب مزه دارد.
۱۵. پټاټي ډپر خوندور خواړه دي.
کچالو غذای لذیذ است.
۱۶. په پخلي کي پياز ډپر مهم دي.
در پخت و پز پياز خیلی مهم است.

۱۷. د کابل رومیان ډېر کوچني وي.

بادنجان رومی کابل بسیار کوچک هستند.

۱۸. د کندوز خټکي په نام دي.

خربوزه کندز نامدار است.

۱۹. د دامان هندواني ډيري مشهوره دي.

تربوزهای دامان بسیار مشهور اند.

۲۰. د کندهار انار نړۍ وال شهرت لري.

انار کندهار شهرت جهانی دارد.

۲۱. د شمالي انگور ډېر خواږه دي.

انگور شمالی بسیار شیرین است.

۲۲. د وردگو منې ډير غټي وي.

سیب های وردگ بسیار بزرگ هستند.

۲۳. د خاکریز اینخړ ډېر نامي اینخړ دي.

انجیر خاکریز ، شهرت خوبی دارد.

۲۴. زما تریخ کډو هیخ نه خونبیري.

کدوی تلخ هیچ خوشم نمی آید.

۲۵. زما نازک چمبر خیال ډېر خونبیري.

ترهء نازک بسیار خوشم می آید.

ځنډاک

آب	۱. اوبه
شیر	۲. شیدې
ماست	۳. مستې
دوغ	۴. شلومبې
مسکه	۵. کوچي
فله	۶. اورږه
قیماق	۷. پپروى
شربت	۸. شربت
چای	۹. چای
قهوه	۱۰. قهوه

تکرار

۱. د پغمان اوبه ډیري خوږې دي.
آب پغمان بسیار شیرین است.
۲. زمور غواشیدې کوي.
گاو ما شیر می دهد.
۳. مور په دوبي کي مستي خورو.
ما در تابستان ماست می خوریم.
۴. د پنجوايي شلومبې هر ځای نه پیدا کيږي.
دوغ پنجوايي در هر جا پیدا نمی شود.
۵. مور هر سهار کوچي خورو.
ما هر صبح مسکه می خوریم.
۶. کوچيان زمور کره اورږه راوړي.
کوچیان به خانه ما فاله می آورند.
۷. مور کله نا کله پپروى خرو.
ما گاه نا گاه قیماق می خوریم.

۸. دادی شربت می در ته راوړه.

اینک شربت برایتان آوردم.

۹. چای به درواچوم.

چای برایت بریزم.

۱۰. زه د شپې همپشه قهوه خورم.

من شبانه همیشه قهوه میخورم.

پوښاک

۱. خولې کلاه
۲. رخچینه کلاه وطنی
۳. لنگوټه لنگی
۴. بگری دستار
۵. شمله شف دستار
۶. د بگری ول لای دستار
۷. کمیس پیراهن
۸. پرتوګ پرتوګ تنبان
۹. پرتوګابښ ازاربند
۱۰. دسمال دستمال
۱۱. جرابه جراب
۱۲. پتلون پتلون
۱۳. جانکت جاکت
۱۴. کمر بند کمر بند
۱۵. کوټ جاکت
۱۶. بالاپوښ بالاپوش

چپنه	۱۷. چپن
پورنی	۱۸. چادر زنان
بوټ	۱۹. بوټ
چپلکه	۲۰. چپلی
موزه	۲۱. موزه
موچنه	۲۲. پایزار
سدری	۲۳. واسکت
کرتی	۲۴. کرتی
بالبنت	۲۵. بالشت
تلتک	۲۶. کمپل
کوربچه	۲۷. دوشک
نالچکه	۲۸. نالیچه
روجایي	۲۹. روجایی
چوته	۳۰. سرپایی

تکرار

۱. زما خولی راکه.
کلاهم را بده.
۲. دار خچینه دي واخله.
این کلاهت را بگیر.
۳. لنگوټه دي پر سر که.
دستار را بر سر کن.
۴. بگری دي و تړه.
دستارات را بسته کن.
۵. شمله دي در ټوله که.
شف دستارت را جمع کن.
۶. د بگری ولونه دي هم زیات سوي دي.
لایه های دستارت هم زیاد شده.
۷. داستانوی کمیښ دی.
این پیراهن جدیدت است.

۸. پرتوگ یی هم واخله.

تنبانش را هم بگیر.

۹. ته هغه پرتوگابن راکه.

تو آن ازار بند را بده.

۱۰. دادسمال واخله.

این دستمال را بگیر.

۱۱. جرابی دی په پنبوکه.

جراب هایت را به پای کن.

۱۲. پتلون دی اوتوکه.

پتلونت را اوتو کن.

۱۳. جانکت دی پرپوله.

جاکت ات را بشوی.

۱۴. کمر بند دی وتره.

کمر بندت را بسته کن.

۱۵. کوپ دی و کاره.

جاکت ات را بکش.

۱۶. بالاپوښ دی واغونده.

بالاپوشت را بپوش.

۱۷. چینه دي پر اوږو واچوه.

چینت را بالای شانه بینداز.

۱۸. پورنی دي سم که.

چادرت را درست کن.

۱۹. بوټونه دي په پښو که.

بوټ هایت را پاکن.

۲۰. چپلکي دي و کاره.

چپلیت را بکش.

۲۱. موزې دي و تره.

موزه هایت را بسته کن.

۲۲. موچني دي څه سوې؟

پیزارت چه شد؟

۲۳. سدری دي راکه.

واسکتت را بده.

۲۴. کرتی دي رانیول؟

کرتی را خریدی؟

۲۵. بالنبت ته څنگ واچوه.

بر بالشت تکیه کن.

۲۶. تلتک دي پر ځان واچوه.

کمپلت را سرت بینداز.

۲۷. کوربچه در هواره کم؟

دوشک را برایت هموار کنم؟

۲۸. نالچکه را وره.

نالچچه را بیاور.

۲۹. روجایی دي دغه ده.

روجایی ات این است.

۳۰. چوته دي خرشه کره؟

چپلیت را فروختی؟

درس چهاردهم

(خورلسم لوست)

حیوانات، مرغ ها و حشرات

حیوانان، الوتونکی او خزنده

حیوانات

شیر	۱. زمری
پلنگ	۲. پیرانگ
گرگ	۳. لبوه (شرمونب)
پیشک، گربه	۴. پیشی
سگ	۵. سپی
شغال	۶. چغال
روباه	۷. گیدره
میمون، شادی	۸. بیزو
موش	۹. مورک
کور موش	۱۰. مره

موش خرما	۱۱. موش خرما
خرگوش	۱۲. سوی
آهو	۱۳. هوسی
آسپ	۱۴. آس
خر	۱۵. خر
شتر	۱۶. اوښ
ماده گاو	۱۷. غوا
نر گاو	۱۸. غوایی
گوسفند	۱۹. پسه
بز	۲۰. بزه
بره	۲۱. وری
بزغاله	۲۲. سیرلی
ماهی	۲۳. کب
تمساح	۲۴. سمساره
قاطر	۲۵. غاتره
جیره	۲۶. شکون
خرس	۲۷. ایر
خارپشتک	۲۸. جیرگی
مار	۲۹. مار
میش	۳۰. مپره

تکرار

۱. زمري ډپر زوره ور حيوان دي.
شیر حیوان جسور است.
۲. پړانگ تېره غاښونه لري.
پلنگ دندان های تیز دارد.
۳. لپوه په واورو کي گرځي.
گرگ در برف ها می گردد.
۴. پيشي مورگان خوري.
گره موش ها را می خورد.
۵. سپي په پيشي پسي ځلي.
سگ گره را دنبال می کند.
۶. چغال نارې وهي.
شغال قوله میزند.
۷. گیدره ډپره مکاره ده.
روبا بسیار مکار است.

۸. بیزو پرو نو خیزې.
میمون به درخت ها بالا می شود.
۹. مورک په غار ننوړي.
موش به غار داخل میشود.
۱۰. مړه تر مورک غټه وي.
کور موش از موش کلانتر می باشد.
۱۱. موش خرما په کابل کي نسته.
موش خرما در کابل نیست.
۱۲. سوی ډیري تیز وي.
خرگوش بسیار سریع می باشد.
۱۳. دهوسی سترگي ډیري نیکلي وي.
چشمان آهو بسیار مقبول می باشد.
۱۴. زماله آس سره ډیره مینه ده.
من آسپ را خیلی دوست دارم.
۱۵. له خره مي ډېر بد راځي.
از خر بسیار بدم میاید.
۱۶. داوښ مدعا ډېره بده وي.
دشمنی شتر بسیار بد می باشد.

۱۷. غواشیدی کوی.

گاو شیر میدهد.

۱۸. غوایی دله کوی.

گاو دله می کند.

۱۹. مورپسه نه لرو.

ما گوسفند نداریم.

۲۰. بزه ونی ته خیثی.

بز به درخت بالا می شود.

۲۱. وری ډپر بنه بنکاری.

بره بسیار خوب معلوم می شود.

۲۲. سیرلی ډپر شوخ وی.

بزغاله زیاد شوخ می باشد.

۲۳. کب په اوبو کی ژوند کوی.

ماهی در آب زندگی می کند.

۲۴. سمساره ډپره لویه وی.

تمساح بسیار کلان می باشد.

۲۵. غاتره ډپره زوره وره وی.

قاطر بسیار قوی است.

۲۶. شکون ډپر زوزان لري.

جیره زیاد خار دارد.

۲۷. ایر ډپر لوی وي.

خرس بسیار کلان می باشد.

۲۸. جیرگی تر شکون کوچنی وي.

خارپشتک از جیره خورد می باشد.

۲۹. مار ډپر بدنین لري.

مار نیش بسیار بد دارد.

۳۰. مېړه د پسه ماینه ده.

بز خانم گوسفند است.

الوتونکي

سیمرغ	۱. همای
طاووس	۲. طاووس
شب پرک	۳. شوپرک
خرس	۴. چرغ
شاهین	۵. شاهین
باز	۶. باز
باشه	۷. پکه بانبه
چرخک	۸. خرخک
کبوتر	۹. کوتره
مرغابی	۱۰. هیللی
گنجشک	۱۱. چوغکه
طوطی	۱۲. طوطي
بلبل	۱۳. بلبل
زاغ	۱۴. کارغه
پرستو	۱۵. طوطکی
هد هد	۱۶. ملاچرغک
کبک	۱۷. زرکه
بودنه	۱۸. کرک
غالמוש	۱۹. تپوس

تکرار

۱. همای افسانوي الوتونکی دیئ. سیمرغ پرنده افسانوی است.
۲. طاوس ډیري بنکلي بنکي لري. طاوس پرهای بسیار مقبول دارد.
۳. شوپرک د شپې الوزي. خفاش از طرف شب پرواز میکند.
۴. چرگ هگی نه اچوي. خروس تخم نمی دهد.
۵. شاهین ډپر بنکلی الوتونکی دیئ. شاهین پرنده قشنگ است.
۶. باز د شرافتمنی نښه ده. باز نشانهء شرافتمندی است.
۷. پکه بانښه د لابښ خور په نامه هم یادیري. باشه به نام لاش خور نیز یاد می شود.

۸. خرخک په دښتو کې ډېر وي.

خرخک ها در دشت ها زیاد می باشند.

۹. په افغانستان کې خو ډوله کوټري سته.

در افغانستان چندین نوع کبوتر است.

۱۰. هیلۍ په اوبو کې لامبي.

مرغابی در آب شنا می کند.

۱۱. چوغکه په ونه کې ناسته ده.

گنجشک در درخت نشسته است.

۱۲. طوطي خبري کوي.

طوطی سخن می گوید.

۱۳. بلبل ښکلی اواز لري.

بلبل صدای زیبا دارد.

۱۴. کارگه دبدبختی زیری دی.

زاغ مژدهء بدبختی است.

۱۵. طوطکی په دوبي کې پیدا کېږي.

پرستوها در تابستان پیدا می شوند.

۱۶. ملاچرگک په چمنونو کې گرځي.

هد هد در چمن ها می گردد.

۱۷. زرکه ډپر بنکلی تگ کوي.

کبک رفتار مقبول دارد.

۱۸. کرک ډپر کوچنی وي.

بودنه بسیار خورد می باشد.

۱۹. ټپوس ډپر ساده الوتونکی دی.

غالמוש مرغ بسیار بی عقل است.

خزنده

مار	۱. مار
ملخ	۲. ملخ
مگس	۳. مچ
زنبور	۴. غلبوزه
گژدم	۵. لړم
غندل	۶. غونډک
عنكبوت	۷. غڼه
مورچه	۸. مپړی
پشه	۹. غوماشه
بقه	۱۰. چونگونښه
بورا	۱۱. کمپلی
پروانه	۱۲. پتنک
زنبور عسل	۱۳. مچمچی
کرم	۱۴. چینجی
قانعوزک	۱۵. خزدکه

تکرار

۱. مار ډپر بد زهر لري.

مار زهر بسیار خطرناک دارد.

۲. ملخ يې و خوړی.

ملخ را خورد.

۳. دلته ډپر مچان دي.

اینجا بسیار زیاد مگس است.

۴. غلبوزه راغله.

زنبور آمد.

۵. لږم دي وليدی؟

گژدم را دیدی؟

۶. داغونډک دی.

این غندل است.

۷. غني مچ و نیوی.

عنكبوت مگس را گرفت.

۸. میریان ډېر زحمتکښ وي.
مورچه ها بسیار زحمتکش می باشند.
۹. ټوله شپه غوماشي وي.
تمام شب پشه ها بودند.
۱۰. چونگنبه هم په اوبو کي ژوند کوي او هم پر وچه.
بقه هم در آب زندگی می کند و هم در خشکه.
۱۱. ډېره بڼايسته کمپلی ده.
بورا بسیار مقبول است.
۱۲. پتنک ځان په شمع و سوځاوه.
پروانه خود را با شمع سوخت.
۱۳. مچمچي غسل ور کوي.
زنبور غسل، غسل می دهد.
۱۴. چينجی ډېر نرم وي.
کرم بسیار نرم می باشد.
۱۵. خزدکه په چا کار نه لري.
قونکوزک باکسی کار ندارد.

درس پانزدهم

(پنخلسم لوست)

رنگ ها

رنگونه

سیاه	۱. تور
سرخ	۲. سور
سبز	۳. زرغونه
سفید	۴. سپین
آبی	۵. شین
زرد	۶. ژپ
خاکی	۷. خپ

تکرار

۱. تور رنگ د بدبختی نښه ده.

رنگ سیاه نشانهء بدبختی است.

۲. سور رنگ دویني او خطر نښه ده.

رنگ سرخ نشانه ای خطر و خون است.

۳. زرغون رنگ د سر سبزی او خوشالی نښه ده.

رنگ سبز نشانهء سر سبزی و خوشی است.

۴. سپین رنگ د پاکي میني او خوشالی نښه ده.

رنگ سفید نشانهء عشق پاک و خوشی است.

۵. د آسمان رنگ شین دئ.

رنگ آسمان آبی است.

۶. ژړ رنگ د بیلتون او غم نښه ده.

رنگ زرد نشانهء غم و جدایی است.

۷. خړ رنگ د ساده گي نښه ده.

رنگ خاکی نشانهء سادگی است.

درس شانزدهم

(شپارسم لوست)

دستور

گرامر

مصدر

واژهایی را می گویند که بدون تعیین وقت فعل را نشان میدهد، یعنی از روی مصدر ما نمی توانیم که وقت انجام فعل را تعیین نمایم، در زبان پشتو نشانهء مصدر (ل) است که پیش از آن زورکی باشد، و مصدر ها در زبان پشتو از نگاه ساختار بر دو قسم اند که یکی را وضعی چون (وتل، وهل، ویل) و دیگری را ترکیبی، چون (پخلا کول، خفه کول، پاکول) می گویند.

وضعی

او گفټ	هغه وپل	وپل
کتاب خواندن	کتاب لوستل	لوستل
خط نوشتن	خط کښل	کښل
کتاب نوشتن	کتاب لیکل	لیکل
من هر روز می دیدم	ما هره ورځ لیدل	لیدل
به من نگاه می کرد	ما ته یې کتل	کتل
من می پختم	ما پخول	پخول

ترکیبی

تو راضی می کردی.	تا پخلا کول	پخلا کول
او نا راحت می کرد.	ده خفه کول	خفه کول
او پاک می کرد.	دې پاکول	پاکول
ما کوشش می کردیم.	موږ هڅه کول	هڅه کول
همراه من محبت می کرد.	زما سره یې مینه کول	مینه کول
از او نفرت می کرد.	دهغه څخه یې کرکه کول	کرکه کول
با تو وفا می کرد.	ستا سره یې وفا کول	وفا کول

ماضی مطلق

مطلقه ماضي

ماضی مطلق ماضی را می گویند که یک کار در زمان گذشته به گونه‌ای مطلق انجام شده باشد و کدام قید در آن وجود نداشته باشد، ماضی مطلق از واژه‌های مصدر ساخته می شود، در آغاز مصدر حرف (و) آورده شده و (ل) مصدر حذف کرده فعل ماضی مطلق به وجود می آید، چون:

تاخپل سپین کمیس واخیست؟ هو وامي خیست (واخیست)
 تو پیراهن سفیدت را گرفتی؟ بلی گرفتم.

تانن زما پلار ولید؟ هو و مي لیدی. (ولید)
 تو امروز پدرم را دیدی؟ بلی دیدم.

زما چرگ والوتی، زما چرگه والوته. (والوتی)
 خراسم پر زد. مرغم پر زد.

لمر را وختی؟ هو را وختی. (وختی)
 آفتاب بر آمد؟ بلی آفتاب بر آمد.

- احمد بام ته وختی؟ هو وختی. (وختی)
احمد سر بام بالا شد؟ بلی بالا شد.
- د کور دپوال ونړېدی؟ هو ونړېدی. (ونړیدی)
دیوار خانه چپه شد؟ بلی چپه شد.
- سین ډک و بهېدی؟ هو و بهېدی. (و بهېدی)
در دریا آب جاری است؟ بلی جاری است.
- واله ډکه و بهېده؟ هو ډکه و بهېده. (و بهېده)
در جو آب جاری است؟ بلی جاری است.
- تاختکی و خوړی؟ هو و می خوړی. (و خوړی)
تو خربوزه را خوردی؟ بلی خوردم.
- تا کپله و خوړه؟ هو و می خوړه. (و خوړه)
تو کیله را خوردی؟ بلی خوردم.
- احمد کله ولاړی؟ پرون ولاړی. (ولاړی)
احمد چه وقت رفت؟ دیروز رفت.
- ته چیری وگرځېدی؟ په ښار کي. (وگرځېدی)
تو کجا را گشتی؟ شهر را.

یادداشت:

کلمه (ولاړ) از کلمه (تلل) خلاف القیاس آمده.

گردان فعل ګرځېدل درماضی مطلق:

موږ و ګرځېدو.

ما ګشتیم.

زه و ګرځېدم.

من ګستم.

تاسو و ګرځېداست.

شما ګشتید.

ته و ګرځېدې.

تو ګشتی.

دوئ و ګرځېدل.

آنان ګشتند. (مذکر)

دی و ګرځیدئ.

او ګشت. (مذکر)

دوئ و ګرځېدې.

آنان ګشتند. (مونث)

داو ګرځېده.

او ګشت. (مونث)

ماضی قریب

نږدې ماضي

ماضی قریب عملی را نشان می‌دهد که در گذشته نزدیک انجام شده باشد، و ماضی قریب با آوردن صیغه های اسم مفعول یا صفات واژه های ربط حال (یم، یو، یې، یاست، دئ، دئی، ده) را در اخیر آورده ساخته میشود، چون:

ته کور ته تللی یې؟ هو، زه کور ته تللی یم.

تو خانه رفته ای؟ بلی، من خانه رفته ام.

تاسو راغلي یاست؟ هو، موږ راغلي یو.

شما آمده اید؟ بلی، ما آمده ایم.

دئ پټ سوئ دئ؟ نه، ته پټ سوئ یې.

او پنهان شده؟ نه خیر، تو پنهان شدی.

دوئ بیده سوي دي؟ نه، تاسي بیده سوي یاست.

ایشان خوابیده اند؟ نه خیر، شما خوابیدید.

(دئ) دئ بریالی سوئ دئ؟ نه، دی ناکام سوئ دئ.
او کامیاب شده؟ نه خیر، او ناکام شده.

(دي) د دوئ سترگي ولي سرې دي؟ دوئ ژړلي دي.
چشمان شان چرا سرخ اند؟ ايشان گريه کرده اند.

(ده) دا ولي ژړه سوې ده؟ دا مينه سوې ده.
او چرا زرد شده؟ او عاشق شده.

یادداشت:

واژه (دي) هم برای جمع مذکر و هم برای جمع مونث به کار برده می شود.

گردان کلمه (تلل) در ماضی قریب:

تللی یم.	تللی یو.
رفته ام.	رفته ایم.
تللی (مذکر)، تللی (مونث)، یم (مشترک)	

تللی یې.	تللی یاست.
رفته ای.	رفته اید.
تللی (مذکر)، تللی (مونث)، یې (مشترک)	

تلی دی .
رفته است

تلی دی .
رفته اند.

تلی ده .
رفته است

تلی دی .
رفته اند.

ماضی بعید

لیری ماضی

ماضی بعید بر کار کردن در زمان اجرا شده بعید دلالت می کند، و ماضی بعید با آوردن صیغه های اسم مفعول یا صفت نشانه های ماضی بعید (وم، ولو، ووی، واست، وو، ول، وه) در آخر ساخته می شود، چون:

ته کله راغلی ووی؟ زه پرون راغلی وم. (ووی، وم)

تو چه وقت آمده بودی؟ من دیروز آمده بودم.

تاسی کله راغلی واست؟ مور پرون راغلی ولو. (واست، ولو)

شما چه وقت آمده بودید؟ ما دیروز آمده بودیم.

دئی پرون راغلی وو؟ هو دئی راغلی وو. (وو)

او دیروز آمده بود؟ بلی آمده بود.

دوئی راغلی ول؟ هو راغلی ول. (ول)

ایشان آمده بودند؟ بلی آمده بودند.

دار راغلی وه؟ هو راغلی وه. (وه)

او آمده بود؟ بلی آمده بود.

گردان فعل (تلی) در ماضی بعید:

تلی وم (وم)
رفته بودم

تلی ولو (ولو)
رفته بودیم

تلی وې (وې)
رفته بودی

تلی واست (واست)
رفته بودید

تلی وو (وو)
رفته بود(مذکر)

تلی ول (ول)
رفته بودند

تلی وه (وه)
رفته بود(مونث)

ماضی احتمالی یا شکیه

احتمالی ماضي

ماضی احتمالی در گذشته بر اجرا شدن کاری که احتمال می رود و یا در آن شک می باشد دلالت می کند، ماضی احتمالی در حالات لازمی با آوردن صفت و در متعدی با آوردن نشانه مفعول در اخیر ساخته می شود، چون:

(به وم)

زه به بیده وم.

من خواب می بودم.

(به ولو)

مور به ناست ولو.

ما نشسته می بودیم.

(به وې)

ته به تللی وې.

تو رفته می بودی.

(به واست)

تاسو به وینس واست.

شما بیدار می بودید.

دئ به ناجور وو. (به وو)
او بیمار می بود.

دوئ به نه ول. (به ول)
ایشان نمی بودند.

دا به مینه وه. (به وه)
او عاشق می بود.

گردان کلمه (تللی) در ماضی احتمالی:

تللی به وم. (به وم)
رفته می بودم.

تللی به ولو. (به ولو)
رفته می بودیم.

تللی به وې. (به وې)
رفته می بودی؟

تللی به واست. (به واست)
رفته می بودید.

تلیئ به وو. (به وو)
رفته می بود.

تلی به ول. (به ول)
رفته می بودند.

تلی به وه. (به وه)
رفته می بود.

ماضی تمنا یا شرطیه

ماضی تمنا یا شرطیه بر کار گذشته یی دلالت می کند که در آن آرزومندی اجرا شدن همان کار را نشان می دهد، در اخیر صیغه های مفعول یا صفت برای همه صیغه ها لفظ (وای) می آورند و ماضی تمنا یا شرط به وجود می آید و بین شرط و تمنا فرق کوچک موجود است که آن این است، که با حرف شرط یعنی (که) شود شرطیه و اگر با حرف تمنا یعنی (کشکی) گفته شود تمنائیه می شود.

ماضی شرطیه

- که زه راغلی وای. اگر من می آمدم.
- که موږ راغلي وای. اگر ما می آمدیم.
- که ته راغلی وای. اگر تو می آمدی.
- که تاسي راغلي وای. اگر شما می آمدید.
- که دی راغلی وای. اگر او می آمد.
- که دوئ راغلي وای. اگر ایشان می آمدند.
- که دا راغلي وای. اگر او می آمد.

ماضی تمنا

کاش من می آمدم.	کشکي زه راغلی وای.
کاش ما می آمدیم.	کشکي مور راغلي وای.
کاش تو می آمدی.	کشکي ته راغلی وای.
کاش شما می آمدید.	کشکي تاسي راغلي وای.
کاش او می آمد.	کشکي دی راغلی وای.
کاش ایشان می آمدند.	کشکي دوئ راغلي وای.
کاش او می آمد.	کشکي داراغلي وای.

ماضی استمراری

ماضی استمراری بر کاری که در گذشته استمرار و ادامه داشته باشد دلالت می کند و به چهار گونه ساخته می شود، که قرار ذیل اند:

۱. در فعل لازمی (ل) مصدر را حذف نموده ضمائر متصله را می آورند:

(م)	من می آمدم	زه راتلم
(و)	ما می آمدیم	موږ راتلو
(ې)	تو می آمدی	ته راتلې
(است)	شما می آمدید.	تاسو راتلاست
(ئ)	او می آمد	دی راتلئ
(ه)	ایشان می آمدند	دوئ راتله
(ه)	او می آمد	داراتله
(ې)	ایشان می آمدند	دوئ راتلې

۲. در فعل متعدی خود مصدر همین معنا را می دهد، چون: **ویل، وهل:**

ما ویل	من می گفتم	ما وهل	من می زدم
تا ویل	تو می گفتی	تا وهل	تو می زدی
ده ویل	او می گفت	ده وهل	او می زد.
موږ ویل	ما می گفتیم	موږ وهل	ما می زدیم
تاسو ویل	شما می گفتید	تاسو وهل	شما می زدید
دوئ ویل	ایشان می گفتند	دوئ وهل	ایشان می زدند

۳. گاهی عوض لام مصدر (ه) آورده می شود، چون: **لیده، خواړه:**

مالیده	من می دیدم	ما خواړه	من می خوردم
تالیده	تو می دیدی	تا خواړه	تو می خوردی
ده لیده	او می دید	ده خواړه	او می خورد
موږ لیده	ما می دیدیم	موږ خواړه	ما می خوردیم
تاسو لیده	شما می دیدید	تاسو خواړه	شما می خوردید
دوئ لیده	ایشان می دیدند	دوئ خواړه	ایشان می خوردند

۴. بر صیغه های ماضی استمراری لفظ (به) زیاده می کنند، چون:

من می گفتم	ما به ویل
تو می گفتی	تا به ویل
او می گفت	ده به ویل
ما می گفتیم	مور به ویل
شما می گفتید	تاسو به ویل
ایشان می گفتند	دوئ به ویل

ماضی تاکید

تاکیدی ماضي

ماضی توییخی از زیادت لفظ (به) بر ماضی بعید ساخته می شود چون: **راغلی به وو**. (یعنی بر اجرا شدن یک کار حتمی دلالت می کند، یعنی باید می آمد، افسوس که نه آمد، باید ضروری می آمد، بد کرد که نه آمد).

گاهی لفظ (خو) را نیز در آن زیاد می کنند، مثلاً: **خو راغلی به وو، راغلی خو به وو**.

باید می رفتم	تल्ली به وم
باید می رفتیم	تल्ली به ولو
باید می رفتی	تल्ली به وې
باید می رفتید	تल्ली به واست
باید می رفت (مذکر)	تल्ली به وو
باید می رفتند (مذکر)	تल्ली به ول
باید می رفت (مونث)	تल्ली به وه
باید می رفتند (مونث)	تल्ली به وې

ماضی امکانی

ماضی امکانی برا امکانی بودن یک کار در گذشته دلالت می کند، نشانهء مصدر را حذف کرده، در آخر آن (ای) آورده، پس از آن نشانهء (سم، سو، سپ، سی، سی، سی) را اضافه نموده اضافه امکانی ساخته می شود. و ماضی امکانی بر دو قسم است:

۱. ماضی مجهول:

در آخر ماضی مطلق (سو) زیاده نموده مجهول می گردد، چون:
ولیدل سو، و واوه سو.

۲. ماضی منفی:

از زیاده نمودن لفظ (نه) ماضی منفی می گردد، مگر گاهی لفظ (نه) در اول، گاهی در بین می آید، چون: راغی، نه راغی، رانه غی.

من رفته میتوانم	زه تلای سم
ما رفته میتوانیم	مور تلای سو

تو رفته می توانی	ته تلای سی
شما رفته می توانید	تاسی تلای سی
او رفته می تواند	دی تلای سی
ایشان رفته می توانند	دوئ تلای سی
او رفته می تواند	دا تلای سی

فعل حال

در آخر هر مصدریکه (یدل) باشد آنرا حذف نموده در آخر ضمائر متصله فاعلی می آرند گاهی از زیاده نمودن لفظ (یري) ساخته می شود، مثلاً: **دریدل، دریري**.
و اگر در آخر مصدر (ل) که پیش از آن زورکی باشد آن (ل) را حذف نموده، در اخر ان (ي) معروفه آورده، فعل حال ساخته می شود چون:

تړل تړي نړول نړوي

ته زما بڼغ اوري؟ هو زه ستا بڼغ اورم.
تو صدایم را می شنوی؟ بلی من صدایت را می شنوم.

تاسي اوري؟ هو موږ اوړو.
شما می شنوید؟ بلی ما می شنویم.

دی اوري؟ دی نه اوري.
او می شنود؟ او نمی شنود.

دوئ نه اوري؟ دانه اوري.
ایشان نمی شنوند؟ او نه می شنود.

ته چیري درپرې؟

تو کجا ایستاد می شوی؟

زه دلته درپرم.

من اینجا ایستاد می شوم.

تاسي چیري درپرې؟

شما کجا ایستاد می شوید؟

مورهلته درپرو.

ما اینجا ایستاد می شویم.

دی نه درپرې؟

او ایستاد نمی شود؟

دوی نه درپرې.

ایشان ایستاد نمی شوند.

فعل حال خلاف القیاس

فعل حال خلاف القیاس بسیار صیغه ها دارد که چندی از ان این اند:

میین زما کتاب اخلي. (اخستل)
مبین کتابم را می گیرد.

جانان نن ښکلي کالي اغوندي. (اغوستل)
جانان امروز کالای مقبول می پوشد.

دی پر ځای پرپوزي. (پرپوتل)
او در جای دراز می کشد.

الوتکه الوزي. (الوتل)
طیاره پرواز می کند.

دی پر دپوال بام ته خيژي. (ختل)
او بر دیوال به بام بالا می شود.

(تلل)

عسکر چیري ځي؟

عسکر کجا می رود.

(سوځل)

وچ لرگی په اور بڼه سوځي.

چوب خشک خوب آتش می گیرد.

(وتل)

دی د باندي وزي.

او بیرون می رود.

(کتل)

دی چاته ګوري؟

او که را می بیند.

(کنبل)

هلک اوبه را کاري.

بچه آب می کشد.

مستقبل

راتلونکې

کار که در آینده نزدیک یا دور اجرا می شود انرا مستقبل می گویند مستقبل هم از نگاه حالات بر دو گونه است که به ترتیب اینها اند:

۱. مستقبل استمراری:

با در آوردن لفظ (به) در اخیر فعل حال ساخته می شود، چون:

گورم گورم به ، اورم اورم به.

زه:	خُم به	می روم (دوامدار در آینده)
مور:	خوبه	می رویم (دوامدار در آینده)
ته :	خې به	می روی (دوامدار در آینده)
تاسو:	خئ به	می روید (دوامدار در آینده)
دی:	خې به	می رود (دوامدار در آینده)
دوئ:	خې به	می روند (دوامدار در آینده)
دا :	خې به	می رود (دوامدار در آینده)
دوئ:	خې به	می روند (دوامدار در آینده)

۲. مستقبل مطلق:

با در آوردن لفظ (به) در بین فعل حال ساخته می شود چون :

خواهم خواست	و به غواړم	زه :
خواهیم خواست	و به غواړو	موږ :
خواهی خواست	و به غواړې	ته :
خواهید خواست	و به غواړئ	تاسو :
خواهد خواست	و به غواړي	دی :
خواهند خواست	و به غواړي	دوی :
خواهد خواست	و به غواړي	دا :
خواهند خواست	و به غواړي	دوی :

امر حاضر

در مصادر و صیغه ها (ي) آخر حال را به (ه) بدل نموده صیغه واحد امر حاضر ساخته می شود، چون:

ځي، ځه

اچوي، اچوه

و پیش از (ي) را زورکی داده جمع ساخته می شود، چون:

ځي، ځي

اچوي، اچوي

بیاید	راسی	بیا	راسه
بروید	ولاړسی	برو	ولاړسه
بنشینید	کښېښی	بنشین	کښېښه
بخورید	و خوری	بخور	و خوره
بنویسید	ولیکي	بنویس	ولیکه
ببینید	و گوری	ببین	و گوره
بروید	ځي	برو	ځه

اسم فاعل

لام مصدر را حذف نموده در آخر آن لفظ (ونکی) آورده (اسم فاعل) ساخته می شود، چون:

تلل تلونکی
کتل کتونکی

ته سبا ز مور، کره راتلونکی یی؟
تو فردا خانه ما آمدنی هستی؟

هو زه سبا ستاسو کره در تلونکی یم.
بلی من فردا خانه شما آمدنی هستم.

تاسی ز مور، کره راتلونکی یاست؟
شما خانه ما آمدنی هستید؟

هو مور، ستاسو کره در تلونکی یو.
بلی ما به خانه شما آمدنی هستیم.

دی ز مور، کره راتلونکی دی؟
او به خانه ما آمدنی است؟

هو دی ستاسو کره درتلونکې دی.
بلی او به خانهء شما آمدنی است.

دوئ زموږ کره راتلونکې دي؟
ایشان به خانهء ما آمدنی هستند؟

هو دوئ ستاسو کره درتلونکې دي.
بلی ایشان به خانهء شما آمدنی هستند.

دازموږ کره راتلونکې ده؟
او به خانهء ما آمدنی است؟

هو داستاسي کره درتلونکې ده.
بلی او به خانهء شما آمدنی است.

اسم مفعول

لام مصدر را مشدد نموده در آخر آن (ی،ئی) آورده اسم مفعول ساخته می شود چون:

تلل تللی

وژل وژلی

ته وړمه ورځ چیري تللی وې؟

تو پریروز کجا رفته بودی؟

زه وړمه ورځ ښار ته تللی وم.

من پریروز به شهر رفته بودم.

تاسو پرون چیري تللي واست؟

شما دیروز کجا رفته بودید؟

موږ پرون باغ ته تللي وو.

ما دیروز به باغ رفته بودیم.

دوئ ورمه شپه چیري تللي ول؟

ایشان پریشب کجا رفته بودند؟

دوئ ورمه شپه مېلمانه ول.

ایشان پریشب به مهمانی رفته بودند.

دوئ براي چیري تللي ول؟

ایشان دیشب کجا رفته بودند؟

دانن چیري تللي وه؟

او امروز کجا رفته بود؟

دانن د پلار کره تللي وه.

او امروز خانهء پدرش رفته بود.

دوئ واده ته تللي وې.

ایشان به عروسی رفته بودند.

غلو یو سپری شکولئ او یو یه وژلئ دی.

دزدان یک نفر را لچ کرده بودند و یکی را کشته بودند.

یادداشت:

(مه) نشانهء نهی در اول امر می آید. چون:

مه کوه	کوه	مه څه	څه
مه خوره	خوره	مه ژاړه	ژاړه
مه اخله	واخله	مه ګوره	ګوره

یادداشت:

اسم مفرد که فعل ماضی متعدی شود، به صیغهء جمع گفته می شود، چون: (سپري ويل)، و جمع آن به (و) می آید چون: (سپرو ويل).

هكذا اگر کدام عاملی بر آن بیاید نیز بصورت جمع گفته می شود، و جمع آن به (و) می آید چون: دسپري کار دسپرو کار.

مفرد	مفرد بصورت جمع	جمع
سپري راغی	سپري ويل	سپرو ويل
مرد آمد	مرد گفت	مردها گفتند
سپري ځي	سپري و خوړ	سپرو و خوړ
مرد می رود	مرد خورد	مردها خوردند

سپو و غپل	سپي و غپل	سپي غاپي
سگها غو غو می کنند	سگ غو غو کرد	سگ غو غو می کند

بښخو ويل	بښخي ويل	بښخه وايي
زنان گفتند	زن گفت	زن می گوید

ترزنگنو	ترزنگانه	ترزنگون مي
تا زانوها	تا زانو	زانوام

د خولو خوند	د خولې خوند	خوله مي
مزهء عرق ها	مزهء عرق	عرقم

د سترگو تور	د سترگي تور	سترگه مي
سیاهی چشمان	سیاهی چشم	چشمم

پر (بر)

پر سړيې ووهه

بر سرش بزن

پر لاس يې ووهه

بر دستش بزن

پر چوکی کښپنه

بر چوکی بنشین

پر احمد مي سلام وایه

بر احمد سلامم بگو

پر کاغذ لیک کوم

بر کاغذ می نویسم

پر پښتو يې لیکم

بر پښتو می نویسم

پر هغه لار ولاړ سه

بر آن راه برو

په (به)

په سړيې ووهه

به سرش بزن

په لاس يې ووهه

به دست اش بزدن

په قلم لیک و کړه

به قلم بنویس

په پښو ولاړ سه

پیاده برو

په پښتو خبري کوم

به پښتو سخن می گویم

په پښتو يې لیکم

به پښتو می نویسم

په هغه قلم يې ولیکه

با آن قلم بنویس

راوله، راوپره

در زبان پشتو برای چیزهای که بپای خود و یا به کدام وسیله دیگر راه رفته می تواند برای آوردن آن چیزها واژهء (راوله)، و برای آوردن چیزهای که بپای خود نمی آیند، آورده می شود واژه (راوپره) استعمال می شود، چون:

قلم راوپره	احمد راوله
قلم را بیاور	احمد را بیاور
کتاب راوپره	موتر راوله
کتاب را بیاور	موتر را بیاور
لابن راوپره	پلوشه راوله
جسد را بیاور	پلوشه را بیاور
بالنبت راوپره	آس راوله
بالشت را بیاور	آسپ را بیاور

و در چند جای خلاف القیاس کلمه (راوله) به استعمال می

رود، چون:

آب را بیاور	اوبه راوله
برق را بیاور	برېښنا راوله
باران را بیاور	باران راوله
آبرها را بیاور	وریهی راوله
بادها را بیاور	بادونه راوله

څوک، چا

فرق بین (څوک) و (چا) این است که (چا) با فعل متعدی و نیز با حرف جاری می آید، چون:

چاویل؟ کی گفت؟

چاته؟ به کی؟

دچاسره؟ با کی؟

دچاخڅه؟ از کی؟

هیچا. هیچ کس.

در اینجاها (څوک) گفته نمی شود، و (څوک) در باقی حالات

می آید.

*

څوک راغی؟ کی آمد؟

څوک ځي؟ کی می رود؟

هیڅوک نه ځي هیچ کس نمی رود.

څوک به ځي؟ کی خواهد رفت؟

(هیشوک) در اصل (هیشخ) و (خوک) است که بخاطر ساختار مغلق هجایی به (هیشوک) تبدیل شده و به همین گونه (هیچا) (هیشخ) و (چا) اند.

څخه، راڅخه، درڅخه، ورڅخه

نزد ، نزد م ، نزد ت ، نزد ش :

قلم درڅخه دی؟

قلم نزد ت است.

وو راڅخه دی.

بلی نزد م است.

کتابچه درڅخه ده؟

کتابچه نزد ت است؟

یا هغه نسته راڅخه.

نه خیر او نزد م نیست.

دده څخه څه شي سته؟

نزد او چه است؟

څخه.

من چه خبرم (مچیم)

ستا خخه پیسې سته؟

نزدت پیسه است.

وو راخخه دي.

بلی نزدم است.

خو به در خخه وي؟

چند نزدت باشد؟

خخه نه مي دي حساب کړي.

من چه خبر، حساب نه کرده ام.

دده خخه به خو ور خخه وي؟

نزدی او چند می باشد؟

خخه چي خو ور خخه دي.

من چه خبر چند نزدش باشد.

(خخه) در اصطلاح به جای (خه خبریم) من چه خبرم

استعمال می شود.

یوله بله ، یوتر بله ، یوپر بل

با یک دیگر، یکی از دیگر ، یکی بر دیگر

یوله بله مینه کوئ.

با یک دیگر محبت کنید.

یوتر بل مخته کپری.

یکی از دیگر پیش شوید.

یوپر بل جارپری.

فدا یک دیگر شوید .

یوله بله سلام کوئ.

با یک دیگر سلام بدهید.

یوتر بل جارپری.

یکی از دیگر قربان شوید.

یوپر بل مینپری.

بر یک دیگر عاشق شوید.

یوله بله خبر اخلئ.

با یک دیگر احوال بگیریډ.

یوتر بله مه پتپړئ.

یکی از دیگر پنهان نشوید.

یوپر بل مه په قهر کپړئ.

یکی بر دیگر قهر نشوید.

کله کله، کله نا کله

گاه گاه، گاه نا گاه

کله کله راځه.

گاه گاه بیا.

کله نا کله راځه.

گاه نا گاه بیا.

کله کله بیدپړه.

گاه نا گاه بخواب.

کله نا کله بیدپړه.

گاه نا گاه بخواب.

کله کله ډوډی خوری؟

گاه گاه نان می خورید؟

کله نا کله ډوډی خوری؟

گاه نا گاه نان می خورید؟

کله هغوی راځي.

گاه گاه ایشان می آیند.

کله نا کله هغوی راځي.

گاه نا گاه ایشان می آیند.

ماخذونه

۱. پنزل، هربرت، د پښتو گرامر، صدیقي خپرندویه ټولنه، ۱۳۸۹، کوټه.
۲. علیقدر صالح محمد خان، پښتو ژبه، انجمن ادبي کابل، ۱۳۱۶، کابل.
۳. نائل خانلری، داکتر پرویز، د ستور زبان فارسی، انتشارت توس، ۱۳۶۹، تهران.
۴. پښتو دري قاموس، د افغانستان د علومو اکاډمي، ازادی مطبعه، ۱۳۸۴، کابل.
۵. لازر، ژیلبر، د ستور زبان فارسی معاصر، انتشارت هرمس، نوبهار، ۱۳۸۴، تهران.

پایان
با احترام
محمود مرهون
جمال مینه
کابل افغانستان
۱۱:۱۰ شب یکشنبه